

Uitgave van de Historische Kring Gent, 15e jaargang (2008) nummer 1
Colofon: Op voorlaatste pagina

Ganita mare

historische kring

• villa gannite marca •
ganite • villa gannitae marca in
pago batawa • villa ganneta • ganeta •
villa gannita hubam I • gannitta villa
ecclesia • ganita villa curtis • g
annida locus vel villa • ga
nida • gant • ganit villa

curia • gente • ge
nt • gennit • g
enth in auer
betuwe • gh
ent • gannit
ense oppidi
um • ghend •
ghendt • ghe
ntt • gaent •
gaendt • ge
nd • gendt •

gente

Deze mare is bestemd voor:

Zie enveloppe/omslag

Gedeeltelijke sloop van het Zorgcentrum St. Jozef

Ganita mare

Inhoud 2008-1

2. Wat doen we nog dit seizoen
3. Redactiewijziging/ Ien 't Gendts
4. Ien 't Gendts /Gendtse Canon
7. Het St. Jozefgesticht
11. Visserij bij Hulhuizen, Doornenburg en Millingen
18. Een kleine honderd jaar geleden
23. Verre Verwanten
26. Genealogie en bidprenten
27. Annie van de Poelwijk
30. Aanwinsten van leden
31. Colofon

Wat doen we nog dit seizoen

Filmavond op donderdag 14 februari 2008 "Films uut de ouwe deus"

Misschien is nu, tijdens het ter perse gaan van dit nummer, al onze filmavond gehouden met stukjes uit ons archief. Toen wij een tijd geleden iets dergelijks organiseerden, kwamen er vele verzoeken voor een herhaling en dat is dus op Valentijnsdag met een film over het 450-jarige? (want daar bestaan geen exacte gegevens van) bestaan van de Schutterij in 1949, een oude film van de gemeente Gendt en Gendt 750 jaar stadsrechten in 1983 en braderie kersenfeest uit 1984 met nog Dini v.d. Bergh als interviewster. Via een beamer op een groot scherm in café de Klok te zien (geweest) en we hopen dat het weer een groot succes is (geworden).

14 Februari om 20.00 uur in de zaal van Café de Klok, Markt 1, Gendt.

De toegang is gratis, bonnen voor de koffie bij de deur te verkrijgen à € 1,70

ONS BOEK !!!

Gendt tussen stad en dorp

Gendt tussen stad en dorp, dat is de titel geworden die de historische kring gekozen heeft voor het jubileumboek. Met deze titel, die bedacht is door onze secretaris Yvonne de Boer-Ravestein, willen we twee aspecten van het Gendtse verleden aangeven. Gendt heeft vijf en een halve eeuw stadsrechten gehad. Toen het dorp in 1233 stadsrechten kreeg, was het de tiende plaats in het graafschap Gelre dat die eer te beurt viel. Omdat het demografisch en economisch eigenlijk

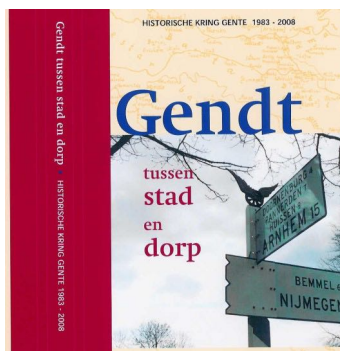
nooit tot een echte stad als Nijmegen en Arnhem is uitgegroeid, is het tussen stad en dorp blijven steken. En wanneer we naar de ligging van Gendt kijken, zien we dat het tussen de beide genoemde steden ligt: 12 km van Nijmegen en 15 km van Arnhem. Op het omslag van het boek wordt dat mooi aangegeven met een foto van Henk Klaassen van het ANWB-bord bij de klok op de hoek van de Dorpstaat en de Nijmeegsestraat.

Op zaterdag 8 maart is het dan zover. In een programma dat om **15.00 uur** begint in zaal **de Herberg**, Nijmeegsestraat 8, wordt het eerste exemplaar overhandigd aan wethouder die cultuur in zijn portefeuille heeft, Bud Joosten. Daarbij zijn natuurlijk de 15 auteurs aanwezig die tekenden voor de 20 artikelen die het boek telt. En uiteraard hebben we de sponsors uitgenodigd; met hun bijdrage hebben ze ervoor gezorgd dat *Gendt tussen stad en dorp* met € 20,— heel betaalbaar is gebleven. **En bij dezen bent ook u als lid van de Historische Kring Gente hierbij van harte uitgenodigd !**

Het is een heel mooi boek geworden, 256 bladzijden, deels in kleur, met ruim 250 illustraties. Na afloop van de presentatie kunt u uw exemplaar meenemen, nadat u even langs onze penningmeester bent geweest om af te rekenen. Voor degenen die op 8 maart niet kunnen, is *Villa Ganita* van **9 t/m 15 maart** open van 10.00 tot 17.00 uur. Het boek is ook te koop bij de boekhandels Rouw en Bruna in Gendt en Polman in Bemmelen. Bovendien ligt het bij de bibliotheken in Lingewaard.

Tot zaterdag 8 maart!

Geert Visser

Excursie naar de Historische Tuin in Lent op zondag 18 mei 2008

Stichting Historische Tuin Lent beheert een zogenaamde warmoezerij, zoals er veel

waren in Lent rond 1930. Oude groente-, fruit-, en plantenrassen worden zoveel mogelijk op traditionele wijze geteeld. Gedeeltelijk in kas- sen, gedeeltelijk in bakken, gedekt met zoge- naamde Lentse ramen en gedeeltelijk op de kou- de grond. De eigen producten zijn te koop in het winkeltje. Net zoals vroeger is er kleinvee en een enkele bijenkast. Naast een werkend tuin- bouwbedrijf is er een museum met huisraad, ge- bruiksvoorwerpen, werktuigen en gereedschap- pen van de Lentse warmoezeniers en hun fami- lie. We vinden er ook een afdeling met archeolo- gische vondsten uit het Waalspronggebied.

Zien we u zondag 18 mei 2008 om 14.00 uur dan ook bij de Historische Tuin, Griftdijk Noord 11 in Lent? U kunt ook vanuit Villa Ganita vertrekken zodat u kunt carpoolen. U wordt dan om 13.15 uur verwacht. Tot dan!

Ria Schouten

Ik werd vutter en kreeg meer tijd. Het ledental steeg. Tijd dus om over te gaan op een contact- blad.

De naam werd logischer wijze **Marktpraat**. Die naam bleef zo, tot wij per 1 januari verhuisden naar **Villa Ganita**. Vanaf januari 2005 heet ons blad zoals u weet **Ganita mare**.

Mijn penningmeesterschap heb ik een paar jaar geleden overgegeven. De ledenadministratie wat later en de regeling van de bezorging eigenlijk ook al. En wat blijft er over? Ik had zo gedacht algemene zaken, dat klinkt toch wel bijzonder genoeg, vindt u ook niet?

Harrie Scholten

Ien 't Gendts

'n Lange en korte geheuge.

Redactiewijziging

In de laatste bestuursvergadering van 2007 heb ik te kennen gegeven dat ik wegens leeftijd en gezondheid graag wilde stoppen met het optre- den als redacteur van ons ledenblad "Ganita ma- re".

Ik kreeg hiervoor toestemming met een verzoek om het zelf aan de leden te melden. Bij deze is hieraan dus voldaan.

Aangezien ik als voormalig redacteur weet dat dat zomaar niet kan, zal ik de redenen en de ge- voelens erover een beetje toelichten.

Tijdens de aanloop naar de viering van Gendt 750 jaar Stadsrechten hadden wij contact ge- zocht met Gendtenaren met belangstelling voor het Gendtse verleden. Het gevolg ervan was, dat er naar ik me herinner, zo'n 12 mensen waren die het er mee eens waren om na de feestelijkhe- den een historische kring op te richten. Ik heb toen toegezegd dat ik na de financiële afwerking van "GENDT 750", het penningmeesterschap van de kring op me zou nemen.

Het ledental was aangegroeid tot 100 mensen toen we in 1993 de beschikking kregen over een noodzakelijk onderkomen.

Die eerste tien jaren was Dini van den Bergh- Rensen verantwoordelijk voor de publicaties. De leden kregen toen drie tot vier keer per jaar een publicatie met een begeleidende brief waar- op enkele wetenswaardigheden werden vermeld. Per 1 januari 1994 bleek, dat mede door de aan- was van leden, de communicatie steeds meer uitgebreid werd.

Ien januaori van dit jaor wier ik 76. Zelfs mien korte en lange geheuge weete da nog.

't Lange geheuge is al zo'n beetje begonne te werke toe ik ruum twee was, want dur is mien bi'-j-

*Ik blief egel vraoge um de Gendtse
vehaale hardop te leze.
Duur meschien iets langer, mar ge
snap 't wel iets èrder en bèter.*

gebleve op 'n gegeve dag nor dag tante Dort gebroch wier. Die wônde aon 't ènde van de Langestraot tegen Haldere aon. Ik was dor 'n hortje aon 't speule bi'j 't zommer- hususke (prieeltje), toen mien wier vertèld, dur mien oudste zus, dat t'r bi'j ons thuus 'n klein kienje was gebroch. 'n Junkske. Da was dan de laotste naokommeling ien de famielie van mien: Vaoder, Moewder, .Anneke, To, Dora, Gert, Jan, Wim, Zus (Gerda) Truus, Harrie en Piet. Tèl mar nao. Gerda was nor tante Grada genuumd en dor wier dur mien moewder ok Zus gezeid.

Tante Grada was heel populeijer. Ur man was parlevinker (kruidenier in 'n bootje op de Rien en de Waol, vanuut Millinge). En as ze bi'j ons kwam broch ze altied 'n kwattareep mee vur de kleinsten. Stèl ow veur: 'n hele reep! Vur ons kon ze nie duk genoeg komme!

Ik wit ok nog da'k nie nao de kleuterschôl wou. En ik zie d'r ok nie nor toe gewes. Hoe ik um da hè kunne lappe da week nie. Mar das now ok nie belangriek mèr. Nor da'k zes jaor oud was geworre, broch mien zuster To mien op den èrste april 1938 achter op de fiets nor de grote schôl, de jongesschôl.

Mien vriendje Leo Saoleming, die ien onze straot wônde, wachte mien dor al op mien op. Hi'j was al 'n rot ien 't vak want hi'j was twintig dage ouwer as ik en was op de kleuterschol gewès. Hi'j wees mien ien de gang de houtere klompbakke wor ik mien klompe ien kon zètte. Leo zei "Kiek dat nummer is 26. Da moi goed onthouwe. Dan kuj zie-n wor je ze mot uuthaole en den andere keer wèr kun iendouwe". Das now 70 jaor geleje en a'j 't nie gleuf, kank ow ok nog zegge wa vun kleur die klomperèkke hadde.

Affijn, Leo nam mien mee de klas ien nor de twidde ri'j banke vanaf de straotkant. Op de vörste bank dorvan gienge we zitte. Hi'j zei mien ok nog dat ik helemol nie bang hoefde te zien.

De meester zat vur de klas op 'n stoel achter 'n soort toffel. Nume ze zoiets gin kathedor of zo? Hi'j begon aon de jonges te vraoge hoe ze hete. Da gieng zo. Hi'j nuumde 'n achternaam en dan mos degene die zo hiette 'n vinger opstèke en zien vurnaam opnume, want de meester had alleen mar de deupname. En toe begon 'n soort van spraakvewarring:

De meester zei op 'n gegeven momment. Nee, lok 't anders zègge. Ik meinde dat mien achternaam ien 't Gendts **Schoute** was en dat ien 't Nederlands **Scholten** gezeid wier.

Toe de meester 'Schouten' zei stoak 'n jong de vinger op en die zei **Chris**. Maar ok ik staok 'n vinger op en zei **Harrie**. Da wier 'n hènneweer geklets van wellus en nietes totdat de meester mèt 'n lienejaol op zien toffel kletste.

De situatie wier duidelijker en meester Liebau kon vèrder mè zien taak um de vurnamen op zien lies te schrieve.gaon.

Dit vehaol ha nog 'n statje (staartje). Mien bruur Wim zat toen ien de zeuvende, of tewel de laotse klas van de schôl. Mien moewder vroeg nor 'n por weke aon um ummes te ienformiere bi'j meester Liebau hoe 't mè mien op schôl gieng. Wim deej da en kreeg bi'j die gelegenheid te heure van de meester, dat hi'j mien vurnaam as **Corrie** ha genoteerd en gebruik. Ik wis da ok wel mar ha gedoch dat Corrie Nederlands was vur Harrie.

Ik zal ow mar nie vèrder lastig valle mè allemôl blaagechtige smoesjes die ien de de loop van de

schôljaore passeerden.

Duidelijk wee'k nog 't begin van de Duitse ienval ien Nederland op de 10de mei 1940. Al is 't eigenlijk alleen mar de sfeer die 't had, umdat de volwassenen d'r zo opgewonden over waren.

De luchtlanding op 17 september 1944.

De bombardementen, de granaten, de gedwongen evacuatie. Het verblijf ien de Achterhoek en de terugkeer nor 't zwaor getroffe Gendt.

Allemôl gebeurtenisse die opgeslage zien ien 't lange geheuge.

Over't korte geheuge kan'k kort zien. Da zie'k vegète.

Harrie Scholten

Gendtse Canon

In de vorige Ganita Mare deden we een oproep aan onze leden om belangrijke historische jaartallen wat betreft onze plaats voor de Canon door te geven. We kunnen slechts concluderen dat onze leden maar één getal voor ogen hebben, namelijk de 0. Daarom moesten we zelf maar aan de slag en we hebben daarvoor ook gebruik gemaakt van een lijst van Gendt 750 jaar stadsrechten. Dit is het geworden:

- 793 n.Chr. Walter en Richlint schenken een hoeve met bijbehorende gebouwen in Gannita aan het klooster van Lorsch. Gannita is het oude Gendt en dit is dus de eerste keer dat Gendt genoemd wordt.
- 800 Een stuk grond naast de kerk wordt geruild. Gendt is dan dus al gekerstend
- 814 De Gendtsche Waard, met een kerk, wordt door Gerward aan Lorsch geschonken
- 790-850 Gerward. Hij zal waarschijnlijk rond 790 geboren en rond 850 ge-

Dit is het ook niet

- storven zijn. Hij was welgesteld, waarschijnlijk van Frankische adel en een geestelijke. Hij had onroerend goed in Gendt en aldaar ook Nederlands eerste bibliotheek; 23 titels van manuscripten zijn daarvan vermeld. Hij is enige tijd bibliothecaris en bouwheer van Karel de Grote en Lodewijk de Vrome geweest en was bevriend met de biograaf van Karel de Grote, Einhard. Vermoed wordt dat hij een van de auteurs van de Annales Xantenses geweest is en dat hij het begin ervan geschreven heeft.
- 850 Keizer Lotharius schenkt naast andere goederen ten noorden van de Maas ook de hof van Gendt aan de Noorman Rorik
- 860 De hof van Gendt wordt Rorik weer ontnomen, omdat hij onvoldoende bescherming tegen de Vikingaanvallen gegeven had en aan Lorsch geschonken
- Ca. 860 Een St. Maartenskerk in Gendt wordt aan Lorsch geschonken door Meginger en zijn vrouw Irinfried
- 866 Graaf Ansfrid en zijn zoon krijgen

- tot hun dood de goederen van Lorsch in Gendt in bruikleen in ruil voor andere bezittingen van hen die aan het klooster overgedragen worden
- 1024 Koning Koenraad II schenkt nog eens extra het recht op de horigen van de hof in Gendt aan Lorsch
- 1125-1137 Keizer Lotharius III bevestigt dat het klooster Lorsch de hof van Gendt bezit
- 1228/29 Het Benedictijner klooster Lorsch verkoopt zijn bezit in Gendt aan graaf Gerard van Gelre
- 1233 Vóór juli 1233 geeft graaf Otto II stadsrechten aan Gendt
- 1255 Dezelfde Graaf Otto II van Gelre schenkt het patronaatsrecht over de kerk en enige tienden te Gendt aan het vrouwenklooster Gravendal bij Goch
- 1312 Koning Hendrik VII verklaart dat het stadsrecht van Gendt (en ook van andere Gelderse steden) niet meer geldt, maar graaf Reinald I van Gelre verleent meteen aan Gendt weer nieuwe stadsrechten.
- 1316 Graaf Dirk IX van Kleef draagt zijn hof te Hulhuizen over aan Hendrik van Hulhuizen
- 1382 Hertog Willem van Gelre en Gulik bevestigt de rechten van Gendt. De richter en schepenen van Gendt mogen nu nieuwe schepenen kiezen.
- 1402 Willem van Broekhusen wordt beleend met het erfdrost- en hofmeesterambt in Gelre, waarbij een rente uit de Geldersche Weert in het kerspel Gendt hoort
- 1441 Oudste vermelding van het huis Poelwijk met als bezitter Thomas Collaert
- 1506 Hertog Karel van Geldre geeft stad, kerspel en heerlijkheid Gendt in leen aan Hendrik van Gendt. Die bezit volledig de hoge jurisdictie en de lage jurisdictie over het gebied buiten de stad
- 1538 Arndt van der Voorst verschijnt voor de laatste keer als vertegenwoordiger van de stad Gendt op de landdag van Gelre
- 1542 Gendt hoort bij het kwartier van Nijmegen

1547	Gendt wil van keizer Karel V bevestiging van haar rechten, maar hoort er niets meer over		Rijn looft 50 dukaten uit voor het bekendmaken van degene die de vrijheidsboom te Gendt heeft omgehakt en een schotschrift heeft aangebracht aan het voormalige raadhuis
1548	Rond deze tijd verlegt de Waal zich waardoor Gendt en Erlecom geen bestuurlijke eenheid meer vormen en gescheiden worden	1811	Ontstaan van de burgerlijke gemeente Gendt volgens napoleontische wetgeving
1554	Gendt is een van de kleine steden die nog steeds contributie aan de Hanze betalen en er dus lid van zijn	1817	Hulhuizen komt bij Nederland en bij Gendt
1568	Gendt hoeft van de Hof van Gelderland niet met schoppen aan de vestingwerken te helpen, wat andere dorpen wel moesten	1824	Opheffing van de katholieke school in Hulhuizen
1605	De heerlijkheid Gendt wordt van een Gelders een Zutphens leen	1844	Bouw nieuwe katholieke Martinuskerk, een Waterstaatskerk, aan de Markt waar nu de fysiotherapie zit
		1850	Bouw 1868 geveild en afgebroken werd
		1853	Stichting van een katholieke school der eerste klasse in Gendt
		1895-1896	Grote sociale activiteit, resulterend in een vakbeweging voor steenfabrieksarbeiders o.l.v. pastoor Th. Huijgens en Hendrik Braam
		1908	Een neogotische katholieke kerk wordt gebouwd aan de Nijmeegsestraat met een pastorie ernaast. De Waterstaatskerk wordt verenigingsgebouw.
		1944	Een groot deel van Gendt wordt verwoest, net als de kerk. Op 13 oktober was Gendt al geëvacueerd.
		1945	Gendt wordt op 2 april bevrijd.
1644	Dijkdoorbraak onder Hulhuizen	1978	Gieractie bij het gemeentehuis. Uit protest stortte een boer voor de ingang een gierkar leeg
Voor 1731	Afbraak van het middeleeuwse huis Poelwijk, uitgezonderd de toren.. Rond 1866 verschijnt een nieuw woonhuis bij de poorttoren	1983	750 jarig bestaan Gendt als stad. Oprichting Historische Kring Gente
1740	De katholieken gaan in Hulhuizen ter kerke en het kleine, protestantse deel van de bevolking in het Gendtse Maartenskerkje, maar dat is zo groot, dat alleen nog het koor gebruikt wordt. De rest van het schip wordt als opslagplaats van dijkmateriaal gebruikt, zoals gereedschap, zandzakken e.d.	1993	1200-jarig bestaan Gendt na eerste vermelding
1766	Reglement op het St. Sebastiaansgilde in de heerlijkheid Gendt	1997	De Gendtse afliuisteraffaire die het landelijke nieuws haalde
1773	De heer van Gendt draagt het recht van schouw over aan de dijkstoel van de Over-Betuwe	2000	Eind van dit jaar opheffing Gendt als zelfstandige gemeente, gaat met omliggende dorpen door als Lingewaard
1793	Klooster Gravendal verkoopt de tinnen van Gendt aan het ambt Over-Betuwe		
1795	Gevecht in de Gendtse polder tussen Franse en Hannoveraanse troepen. Daarvandaan is de naam Franse Weide daar afkomstig		
1799	van een kasteel bij de Hagevoort door jhr. J.G.W. Merkes van Gendt, dat al in Bestuur van het departement van de		

Dit lijkt er meer op....

Yvonne de Boer-Ravestein

Het St.Jozefgesticht

Zou die naam nog veel Gendtenaren wat zeggen? Waarschijnlijk net zo min als de naam "het klooster". Maar met allebei werd in verschillende fasen van het bestaan hetzelfde bedoeld: verzorgingshuis St. Jozef. Zowel vroeger als nu nog een begrip in Gendt. Sinds enkele maanden ligt ook dat verzorgingshuis grotendeels plat en is het gebouw weer bijna geschiedenis geworden. Shovels en kranen zijn druk in de weer om er een gloednieuw verzorgingshuis neer te zetten. Daarom is het nu weer 'actueel' om nog eens op de herkomst in te gaan; zoals ik ook al 13 jaar geleden in een publicatie bij Marktpraat deed. Maar inmiddels zijn er zoveel nieuwe leden bijgekomen, dat het voor velen weer een nieuw verhaal zal zijn.

Alles begon met een klooster en de nonnetjes die er woonden. Bijna alle Gentenaren kwamen wel in aanraking met die zusters van het klooster, was het niet van jongs af aan op de kleuterschool of met de naai- of breiles, want iedereen moest in die tijd nuttige handwerken leren, dan wel later als zij ziek of oud werden, want de zusters deden ook de wijkverpleging en de bejaardenverzorging.

(Bron van dit artikel: o.a. het boekje: 50 jaar R.K. Bejaardenhuis St. Jozef te Gendt, van H.

Het klooster, zoals het er in 1929 uitzag

Campschroer-Goossen en W. Otemann)

Van een echt "klooster" kan eigenlijk pas gesproken worden sinds 1929, toen door de Gendtenaren W. Seegers en Jos Nissen voor f 51.285,- een gebouw aan de Nijmeegsestraat gerealiseerd werd. Architecten waren W.J. Welsing (die van de vooroorlogse katholieke kerk en de pastorie aan de Nijmeegsestraat) en

H.H. Janssen uit Arnhem. Jos Nissen, die het grootschalige project wegens zijn gebrekkige bedrijfskapitaal al ternauwernood aandurfde, overleed kort na de aanbesteding in 1928, maar het werk werd opgepakt door zijn zoons Toon en Dorus. Onder het gebouw werden 5 kelders gegraven; een gigantisch karwei omdat alles met de hand gebeurde. Veel details kregen de aandacht. Zo werden de muren voorzien van afgeronde hoeken om te voorkomen dat men zich bezerde en zich stof op-hoopte en bestond de pilaar bij de trap in het gebouw uit gelijmde planken, die 8-kantig geschaafd werden; dit om de duurzaamheid te bevorderen en barsten te voorkomen.

Op 8 april 1929 werd "het Sint Jozefgesticht", zoals het zou heten, officieel geopend en vanaf dat moment bestond er in Gendt ook een bejaardenhuis. Daarvoor moesten de bejaarden die zichzelf niet meer konden verzorgen, vaak een beroep doen op familie of burenhulp. Menig moeder van een buurtgezin hielp een bejaarde met het huis schoonhouden, wassen en eten koken tegen een geringe vergoeding van f 2,- per week. Als de bejaarde niet meer zelfstandig kon wonen, werd deze soms in huis van dat gezin opgenomen voor f 50,- per jaar, maar als de bejaarde te hulpbehoevend of dement werd, moest er wel een plaats in een tehuis buiten Gendt gezocht worden. De dichtsbijzijnde tehuizen lagen in Huissen en Bemmelen, maar soms

kwam het ook voor dat men alleen veel verder van huis terecht kon. Meestal werd dan door St. Vincentius, het Armbestuur of het Burgerlijk Armbestuur een bijdrage in de kosten geleverd, die zo'n f 300,- per jaar bedroegen. Maar "oude bomen moet je niet verplanten"; dus was het een uitkomst dat er ook in Gendt zelf nu een bejaardenhuis kwam.

Zes zusters van de congregatie van St. Jozef in Amersfoort namen gelijk hun intrek in het klooster ofwel St. Jozefgesticht. Met zr. Amanda aan het hoofd, zr. Plechelma voor de wijkverpleging, zr. Amelberga voor de naaischool voor

kinderen van de hoogste klassen, zr. Godeliva en Marcellina voor de kleuterschool en zr. Catherina voor de keuken en het pension werden er nieuwe en oude taken ter hand genomen. Nieuwe taken waren de wijkverpleging en bejaardenzorg, oude taken het geven van naailessen en de kleuteropvang.

Geschiedenis

Verslagen van de St. Vincentiusvereniging vermelden dat er al in 1850 een bewaar-, brei- en naaischool opgericht is in een woning aan de

Dorpstraat in Gendt (op de plaats van het woonhuis, eerder tabakszaak naast de huidige D.A.-drogist), die geleid werd door twee Franciscaner zusters de Ruyter. Al gauw bezochten zo'n 60 kinderen de school voor godsdienstonderwijs en les in het naaien van hemden en andere kleding en het breien van kousen en sokken voor het magazijn van St. Vincentius. St. Vincentius is en was een liefdadigheidsinstelling; het deed wat je nu maatschappelijk werk zou noemen. Het schooltje werd na een aantal jaren te klein en kostte veel aan onderhoud, zodat besloten werd tot uitbreiding over te gaan. In 1870 werd met een subsidie van f 800,- van het Rentambt Over-Betuwe en met de nodige hulp van parochianen en een gift van de steenfabrikanten van enige duizenden stenen, het gebouw uitgebreid. De zusters zetten hun werk gedurende vele jaren voort, maar in 1897 werd het duidelijk dat zij dit vanwege hun leeftijd niet meer vol konden houden (zr. Hendrica de Ruyter was toen al 80 jaar) en werd bij diverse zusterorden geprobeerd om jongere zusters naar Gendt te krijgen. Dit mislukte. Bij het vertrek in 1916 van mej. G. Wilbrink, hoofd van de meisjesschool, moest de zusterschool verkocht worden. De zusters waren inmiddels overleden. Tot 1927 was er dus geen zusterhuis meer in Gendt.

Toch kregen de meisjes in Gendt nog wel op de lagere school les in haken, breien, borduren en het maken en verstellen van ondergoed en in 1922 werd ook één jaar bijles gegeven in de avonduren aan meisjes die al van school af waren, maar voor een echte naaicursus moest men toen bij de zusters in Doornenburg de dagopleiding volgen.

Pas rond 1927 was de tijd weer rijp voor het stichten van een 'echt' klooster in Gendt. Waarschijnlijk omdat enige jaren eerder (1923) in Nijmegen de Kath. Universiteit was opgericht. Die vormde een soort magneet, waardoor er zich in Nijmegen en omgeving een aantal kloosters vestigden.

Naaionderwijs

Met de opening van het St. Jozefgesticht aan de Nijmeegsestraat was hier in Gendt ook weer dagonderwijs mogelijk. In eerste instantie werden er 7 meisjes opgeleid, die gemiddeld 3 jaar les kregen in de opleiding lingerie, costumière of coupeuse. Een aantal meisjes van de lagere school kwam na schooltijd bij de zusters om nog enkele uren naailes te krijgen. Het waren voor hen lange dagen. Zij gingen meestal later de dagschool volgen. In oogsttijd liep de school echter praktisch leeg. In begin 1946 zaten er zo'n 40 grote meisjes op de dagschool en 40 kleine meisjes op de

"avondschool" (van 16.00 tot 18.00 uur). De meesten volgden er de opleiding lingerie en costumière. In het begin van de 50er jaren waren er ook nog 30 grote meisjes die in de avond de knipcursus volgden, maar geleidelijk liep het totale aantal terug; waarschijnlijk door de opkomst van de confectie-industrie, waardoor de kleding goedkoper werd en het minder lonend werd om zelf te (laten) maken. In Gendt was er inmiddels een VGLO-school gekomen, met uitgebreider onderwijs dan op de lagere school. Zr. Raphael ging hier naailes geven en op 1 mei 1959 werd de modevakschool in het klooster dan ook opgeheven.

De Fröbelschool, zoals de kleuterschool vroeger heette

De kleuterschool die in 1929 in het klooster startte, bestond oorspronkelijk uit 2 klassen en kende al gauw een wachtlijst. Door ruimte- en geldgebrek was er geen uitbreiding mogelijk en kwamen er steeds meer kleuters in een klas.

Even na de oorlog telde de kleuterschool 63 kinderen en dat aantal liep in enkele maanden op tot 110; 53 jongens 's morgens en 57 meisjes 's middags. Dus wel gescheiden. Twee lokalen waren er toen in het klooster in gebruik voor het lager onderwijs. In 1950 kwam er één lokaal vrij en kwamen er weer twee kleuterklassen. In het volgende jaar kwam er een lokaal bij, maar in 1953 en 1956 konden er toch door plaatsgebrek een aantal kleuters niet toegelaten worden. In 1957 kwam er een vierde lokaal en een jaar later een vijfde lokaal bij voor de in totaal 200 kleuters die er toen waren. In 1961 werd er een nieuwe kleuterschool met zes klaslokalen gebouwd aan de Schoolstraat met plaats voor 240 leerlingen en werd de oude kleuterschool in het klooster verbouwd tot kapel, sacristie, mortuarium en spreekkamer. Erboven kwam de nieuwe slaapafdeling voor de zusters. Nu er geen naai- en kleuterschool meer was, werd het accent geheel gelegd op de bejaardenverzorging en werd het klooster meer en meer bejaardenhuis.

Bejaardenzorg

De eerste bejaarde die net na de opening een kamer naast de hoofdingang in het klooster kreeg, was de toen 73-jarige Theodorus Peters, die wegens de komst van een zesde kind in het gezin van zijn dochter, waar hij woonde, plaats moest maken. Hij kreeg de bijnaam "vader van de zusters", omdat hij vaak boodschappen voor ze deed. Spoedig volgden Steven Sweeren, de dirigent van het kerkkoor en het muziekkorps van de pastoor, en de veer-

man Hent v.d. Velden ofwel Hent van Louis. Zij bleven tot hun dood in het klooster. In 1946 werden er al 17 pensiongasten geteld, maar dit was ook het maximale aantal totdat uitbreiding in 1960 gerealiseerd werd met in totaal 44 nieuwe kamers. Kort daarop kreeg men een grote klap te verwerken toen een uitslaande brand een deel van de nieuwbouw verwoestte (waarschijnlijk veroorzaakt door brandende kaarsen in een kerstboom), waarbij er bovendien een dode en twee gewonden te betreuren vielen. Enige bewoners moesten voorlopig bij hun familie ondergebracht worden tot e.e.a. hersteld was, hetgeen in maart 1961 het geval was. Er kwamen ook 12 bejaardenhuisjes bij en de voormalige kleuterschool werd omgebouwd.

Intussen kwamen er ook nieuwe pensiongasten van buiten Gendt. De Gendtse bejaarden werden samen in één deel van het gebouw ondergebracht. Het totale aantal bedroeg toen 60. De zusters werden geholpen met de verzorging door 10 meisjes, die op de bovenste verdieping van het gebouw sliepen en een huisknecht, welke een eigen huis bewoonde. In 1972 kwam er een ziekenboeg bij, waar de mensen werden ondergebracht die veel verzorging nodig hadden en in 1978 werd het oude bovengedeelte gerenoveerd tot 2-persoonskamers met eigen douche en toilet. In mei 1980 kwam er een nieuwe recreatiezaal klaar en werd het 50-jarig bestaan van het klooster gedurende vier dagen door de hele Gendtse gemeenschap gevierd (eigenlijk wel een jaar te laat omdat men op de nieuwe recreatiezaal gewacht had). In 1985 was er weer een heropening van het bejaardenhuis, nu gerenoveerd en met 2 vleugels uitgebreid. De naam luidt sindsdien: Sint Jozef.

In de loop der jaren werd er steeds meer voor de bejaarden georganiseerd. In 1949 werd begonnen met een jaarlijks uitstapje en de later opgerichte bejaardenbond organiseerde praatavonden, die uitgroeiden tot feestavonden. Nog later ontstonden de bejaardensoos, het bezoekwerk, de bejaardengymnastiek, tafeltjedenk-je, het zangkoor, de gespreksgroep, to-

neeluitvoeringen, de dansles, de keramiekcursus, het bejaardenblad en de dagopvang etc. Het bejaardenhuis werd steeds meer een open huis ook voor mensen van buiten. Daarom werd in de negentiger jaren de recreatiezaal weer uitgebreid om ook ruimte te bieden aan al deze activiteiten.

Het nieuwere gedeelte van het Zorgcentrum St. Jozef

Wijkverpleging

Met zr. Plechelma kreeg de pas opgerichte afdeling van het Wit-Gele Kruis Gendt (1928) haar eerste gediplomeerde wijkverpleegster. Daarvoor werd de medische hulp verzorgd door dr. Coenders, met de vroedvrouw als doktersassistente.

Het aantal bij het Wit-Gele Kruis aangesloten gezinnen was zeer hoog, boven de 90%. Per jaar werden er duizenden patiënten verpleegd, waaronder toen nog een groot aantal tuberculosegevallen. Zr. Plechelma werkte een groot aantal jaren vanuit het klooster en toen het Wit-Gele Kruisgebouw in 1955 op de Markt verrees (nu fysiotherapiegebouw) ook van daaruit nog een tweetal jaren, totdat zij met pensioen ging. Later is in Gendt als eerbetoon nog de Plechelmastraat naar haar vernoemd, ter herinnering aan hetgeen zij voor de Gendtse gemeenschap betekend heeft.

Het Sint Jozefgesticht

In het notulenboek van de zusters over de jaren 1944 tot en met 1992 wordt een beknopte weergave van hun leven in het Gendtse klooster gegeven. De meeste aandacht krijgen nog de oorlogsbelevissen, die overigens ook al ooit door de Historische Kring Gende gepubliceerd zijn. Toen de strijd in en rondom Gendt heviger werd, werden de doden naar het klooster gebracht. De kleuterzaal werd als hospitaal ingericht en ook evacués vonden onderdak bij de zusters. Op vrijdag 13 oktober 1944 verlieten de zusters als laatsten het klooster en verbleven de rest van de oorlog bij hun orde in Doetinchem, vanwaar zij op 23 mei 1945 weer terugkeerden. Hun leven nam daarna langzamerhand weer zijn gewone gang. Begin 1946 startte de naaischool weer met 40 leerlingen 's morgens en 's avonds en de kleuterschool met 63 leerlingen.

Bijzondere gebeurtenissen voor de zusters wa-

ren de jaarlijkse week retraite in het hoofdgebouw van hun zusterorde, bezoeken van kerkelijke hoogwaardigheidsbekleders, hun professiefeesten en het slagen van hun leerlingen op de naaischool. Verschillende zusters maakten in de loop der tijd deel uit van het klooster, maar de maximale bezetting gedurende deze jaren was 10 zusters. Vanaf 1964 gingen zij modern gekleed, in grijze japon en sluier en vanaf 1967 droegen zij burgerkleding en kregen zij ook een salaris voor hun werk. Toen gingen ook 5 van de toenmalige 7 zusters op zichzelf wonen in de Nijmeegsestraat op nr. 12. De laatste 2 zusters die in het klooster bleven wonen, gingen in 1989 en 1990 met de VUT. Sindsdien is het klooster dus echt verleden tijd en werd het een 'normaal' verzorgingshuis voor bejaarden.

Nieuwbouw

De laatste jaren voldeed het verzorgingshuis qua interieur niet meer aan de moderne wensen en eisen. De vraag naar een verpleegafdeling in Gendt werd ook sterker, nu steeds meer mensen tot op hoge leeftijd zichzelf nog redden en pas op het laatste moment voor een tehuis kiezen. Straks komen er 30 verpleeghuisbedden in Gendt bij. Daarom moest nu zowel het gebouw uit 1929 als de uitbreiding van 1960/1961 sneuvelen. Best wel jammer overigens van het oude gebouw, maar het was al zo ingekapseld door de 'nieuwbouw' dat het weinig uitstraling meer had.

De laatste zusters: Ferdinanda en Louisa

Voorlopig wordt het aanmodderen, nu een aantal bejaarden weer provisorisch her en der in 'Gendt' is ondergebracht en er weer veel werk verzet gaat worden om een nieuw gebouw, met parkeerkelder uit de grond te stampen, want dat was een voorwaarde van de omgeving en de gemeente. Het parkeerprobleem bij het oude gebouw was immers evident. De rest van de buurt ziet nu overigens al direct de bui hangen, nu een aantal parkeerplekken tegenover Villa Ganita en de

peuterspeelzaal en kinderdagverblijf als parkeerplaats voor de bouwvakkers zijn aangewezen en gaat driftig bezwaar maken met medewerking van het wijkplatform. Misschien in een oud verhaal, toch nog een nieuwtje?

Zo zag het zorgcentrum er nog net voor de sloop uit.

Yvonne de Boer-Ravestein

Visserij bij Hulhuizen, Doornenburg en Millingen.

Op en langs onze grote rivieren is al heel lang gevestigd. Het visrecht behoorde tot de heerlijke rechten van de hertogen van Gelre, die het in leen gaven aan adellijke families en later ook wel aan kerspels of steden.

Na de Napoleontische tijd kregen veel gemeenten het visrecht. Die gemeenten verpachtten het weer aan de meest biedende particulieren.

Sommige stukken kwamen weer in handen van adellijke families, zoals het Millings viswater. Dat kwam in handen van de familie: Colenbrander.

In tegenstelling tot het jachtrecht oefenden de vooraanstaanden in de kerspels, de schepenen in de steden en de adel van de landgoederen het visrecht niet zelf uit.

Hoogstens poseerden ze op een schilderij en later op een foto bij een grote of een bijzondere vangst.

Tot ± 1900 werd de werkelijke visserij uitgeoefend door die landlieden die te weinig grond hadden om van te leven.

Vaak waren het zelfvoorzienende boertjes die het vissen erbij deden of net andersom. Ze hadden één of twee koetjes en een stuk land dat in grootte kon variëren. Omdat deze mensen vaak grote gezinnen hadden en met meer generaties in een huis woonden, deden de oudere kinderen samen met grootvader het boerenbedoe-ninkje en de jonge en volwassen mannen vissten.

Waar visten ze mee.

1. Een drijfnet, een driewandig net met aan de bovenreep dollen van populieren-schors, die de bovenkant drijvende hielden en aan de onderreep loden plaatjes die de onderkant lieten zakken. Er waren tot ± 1900 houtingnetten, elftennetten, zalmnetten en steurnetten. Na 1900 gebruikte men rond de Pannerdensche Kop alleen nog maar zalmnetten en fintennet-ten.
2. Een zegen, een groot enkelwandig net van 100 tot 400 meter lang en 4 tot 8 meter diep. Aan de bovenreep zaten meestal kurken, maar dat konden ook populieren dollen zijn. Aan de onderreep zaten zegenstenen met een gat er in zodat ze aan de onderreep vastgebonden konden worden. Die zegenstenen waren

gebakken van klei of gegoten van ce-ment

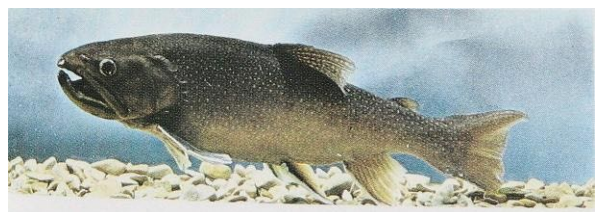
3. Korven, primitieve fuiken, gevlochten van wilgentakken waarmee men paling en prikken kon vangen.
4. Fuiken, gebreid van hennepgaren, vlasga-ren of katoengaren. Er waren palingfuiken, visfuiken, zalmfuiken of zalmsteken.
5. Ankerkuilen, oorspronkelijk kleine zak-vormige netten, die aan een raam gespan-nen konden worden en in de stromende rivier konden worden gezet.

Normalisatie van de Waal.

Vanaf ± 1880 begon onder leiding van Rijks-waterstaat de normalisatie van de Waal. Dat wil zeggen er kwam een versmalde zomerbedding met één stroomgeul, die in stand gehouden werd door de aanleg van kribben en strekdammen.

Verandering van de belangrijkste vis

Eeuwenlang was de zalm de belangrijkste vis waar men het op gemunt had, maar vanaf 1890 namen de zalmvangsten af. In 1893 werden er op de belangrijkste zalmmarkten of veilingen gezamenlijk nog meer dan 100.000 zalmen aan-gevoerd. In 1915 was dat gedaald tot 27.000. Oorzaken hiervan waren: verstuwung van de zijrivieren van de Rijn, watervervuiling en in zekere mate overbevissing. Dit gebeurde vooral door de staatsvisserijen op de Nieuwe Merwe-de.

Europese zalm (Salmo Salar)

Ook in Hulhuizen, Doornenburg en Millingen waren er zalmvisserij.

Er waren twee zalmophalen, plaatsen waar de zegen tegen een plaat in de rivier opgehaald werd. Eén was aan de Millingse kant tegenover het Doornenburgse veer en de ander was net iets onder de steenfabriek Klaverland. De drooghank van deze zalmvisserij was net iets boven het veerhuis van Cornelissen in Hulhuizen. Daar waar in de jaren 60 de camping begonnen is. In de jaren 20 en 30 van de twintigste eeuw zijn die zalmophalen gestopt.

Hulhuizen zou tussen 1810 en 1930 wel eens

Het vissen in de rivier de Waal bleef in de familie want zoon Jan Evers die later in de Kommerdijk ging wonen zette het beroep voort. Bij deze visserij hoorde ook het maken van netten en dat waren flinke netten die de rivier overspanden. Netverzwaringen werden op de steenfabriek ter plaatse gebakken.

Hindernissen

De zalm heeft zich lang op een natuurlijke manier aangepast. Om een grote hindernis te nemen nam de zalm zijn staart in de bek om zich te krommen. Dan na een goede positie ingenomen

Het inbrengen van de zalmzegen

veel weg gehad kunnen hebben van een klein vissersdorp aan de rivier de Waal. Met name de zalmvisserij heeft in dat buurtschap een economische rol gespeeld. Zalm kwam ooit volop voor in de Nederlandse rivieren. Na de paaitijd, die duurde van september tot januari werden er zelden nog zalmen gevangen.

Dolf Evers uit Hulhuizen viste in de jaren twintig van de 19de eeuw met twee vliegers op zalm.

te hebben, de staart los te laten om zo als een losgesprongen veer de hoogte in te schieten. Maar in de loop van de tijd ontstonden er te veel hindernissen en zo eindigde het zwemmen van de zalmen in de rivieren.

Het inhalen van de zegen met behulp van een paard

No 1606

Rechten en Accijnzen

Vaartuigen

De Provinciale Inspecteur der directe belastingen en van rechten en accijnzen in de provincie Gelderland te Zutphen

Gelezen een adres van H. Cornelissen wonende te Hulhuizen (Gent) daarbij vergunning verzoekende tot het houden van acht vischvliegers (booten)

Voor op de rivier, de Waal

Gezien het rapport van den Controleur te Nijmegen d.d. 30 dezer maand
Gelet op art. 312 den Alg. Wet van 26 Aug. 1822 (St.blad n: 38)

Heeft goedgevonden

Het verzoek in te willigen en adressant mitsdien te admitteeren tot het houden van acht vischvliegers (booten) op de rivier de Waal onder de navolgende voorwaarden.

1° dat de vaartuigen alleen mogen dienen tot 't uitoefenen van zalmvisserij.

2° dat de naam van den houder op een zichtbare plaats met duidelijke letters in olie verf op de vaartuigen zal moeten gesteld worden.

3° dat de vaartuigen buiten gebruik zijnde steeds zullen moeten liggen op een vooraf aangewezen en door de Ambtenaar goedgekeurde plaats en bevestigd met ijzeren kettingen en sloten mede ten genoegde der Ambtenaren ten blijke waarvan zij op de admissie eene onderteekende verklaring zullen stellen.

4° dat de admissie wordt verleend tot wederopzeggingstoe en onmiddelijk zal worden ingetrokken.

5° bij het niet of niet geheel nakomen van opgemelde voorwaarden.

6° wanneer blijken mocht of het gegronde vermoeden bestaat, dat het den vaartuigen tot eenige fraude wordt dienstig gemaakt.

Afschrift dezer te zenden aan Adressant ter beschikkin

De Provinciale Inspecteur
Kraijenhof

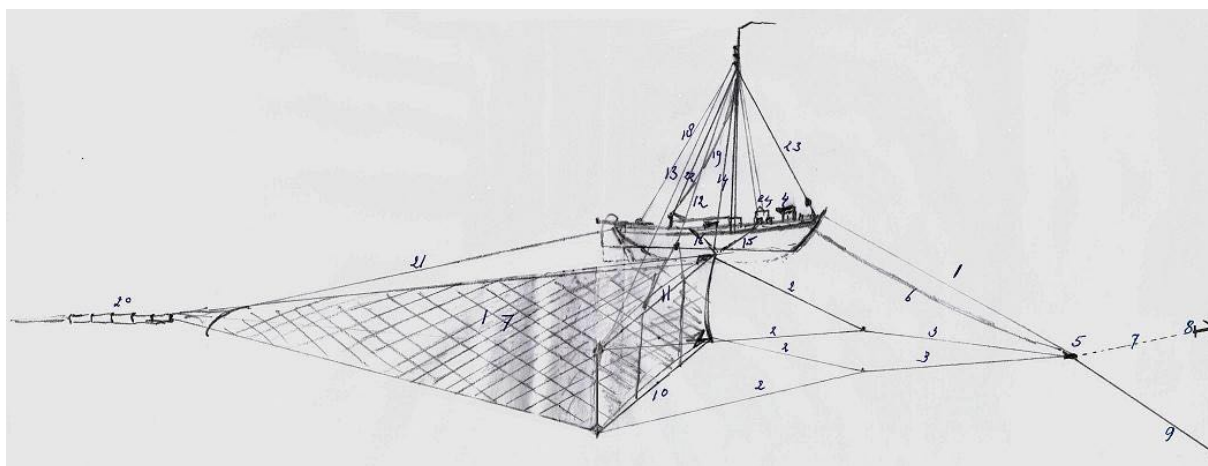
*Nakomelingen van Dolf Evers.
Vlnr. Jan, Wim, Henk en Hent Evers.*

Het inhalen van de zegen met de gevangen vis.

Omdat de zalmvisserij achteruit ging, gingen de vissers zich toeleggen op het vangen van paling. Aanvankelijk gebeurde dat met de kleine kuil, maar vanaf 1900 verschenen de schokkers met hun grote kuil op de Maas, Waal en Rijn. De grote kuil is ook een zakvormig net dat voor 12 meter breed is en 6 meter diep en ongeveer 30 meter lang. Achteraan hangt een soort fuik met kelen, zodat de paling en vis niet terug kan zwemmen. Dat net hangt aan stuurboord aan visbomen of houten, dwars van de schokker in de stroom en wordt naar voren toe vastgehouden met een anker of vislijn op de wal, zodat men kan regelen hoever men van de oever in de rivier wil vissen. Zie tekening.

1 Voordraad	14 Binnenhoek
2 Sprinkels	15 Bolderketting
3 Hanepoten	16 Hengseltoom
4 Voorlier	17 Kuil
5 Slot met sliphaak	18 Draadje van de kuil
6 Aftrekdraadje	19 Dirk
7 Ankerketting	20 Kruik
8 Anker	21 Zaktouw
9 Strang of vislijn	22 Achterstag
10 Onderste hout of visboom	23 Voorstag
11 Bovenste hout of visboom	24 Miklier
12 Mikdraad met blok en mikpot	
13 Buitengei	

Deze foto is gemaakt in de zomer van 1950 vanaf de krib onder de scheepswerf Vahali. De bovenste schokker is de Teunis van Tus Udo. In de zomerdag viste hij er mee bij de werf. In de herfst viste hij 's nachts midden in de Waal bij een krib onder het Doornenburgse veer van Banning. De schokker vist hier niet en heeft een ingesloten kuil in de mast. De onderste is de WUTA (Wacht Uw Tijd Af) van

Gijs Udo (geen broer van Tus). Hij ligt hier zijn kuil schoon te spoelen. Let op de (wit-groen) geblokte randen van de bijboten. Zij hadden een vergunning om witvis uit te venten op de Waal

Deze visserij is vanaf 1900 tot 1960 de belangrijkste visserij op onze rivieren geweest. Rond 1925 waren er in het hele stroomgebied van de Rijn ± 200 schokkers en werd geschat dat er op de hele Rijn 500.000 pond paling gevangen werd. De autoriteiten van de belastingen in Duitsland en Nederland beweerden dat deze schatting aan de lage kant was. Ik weet het wel zeker. De nachten waarin de meeste palingen gevangen worden zijn donker en de ruggen van deze vissen zwart.! De vissers telden alleen de stuks boven een pond! Vissers waren over het algemeen niet erg open over hun vangsten. Dat hield ook verband met verpachtingen van visrechten.

In Bemmelen, Gendt en Millingen waren wel autochtone schokkervissers, maar rond ± 1940 waren er weinig meer. Enkele namen die ik me herinner zijn: Cornelissen, Van Wyck, Henderiks en Reymers. Wat ik er van mijn vader van begreep stonden sociaal gezien de vissers in Millingen niet hoog in aanzien. In Heerewaarden en Dreumel lag dat volgens mijn vader wel anders. In Heerewaarden, Dreumel en Rossum waren na 1945 nog zeker 75 schokkers. Tot 1940 visten de meeste hiervan in Duitsland van Bingen tot Emmerik. Na 1945 mochten Nederlandse schokkers niet in Duitsland vissen. Vanaf 1948 mochten ze dat weer wel.

Vanaf de Pannerdensch Kop tot Gendt visten toen op de Waal met de ankerkuil: Gijs Udo, Stef van Wyck, Willem van Son, Diets Udo, Jan Sepers, Herman van Son, Jaap Sepers, Wim Udo, Tus Udo, Gijs van Son, Arnol van Meurs en Gerrit Zwemstra. Aanvankelijk was die visserij nog goed, maar vanaf 1949 ging het snel achteruit. Watervervuiling en niet mogen vissen waar de beste mogelijkheden waren, deden de vangsten dalen. Denk bij dit laatste vooral aan de scheepvaart. Van de 12 hierboven genoemde vissers hebben er maar 3 hun 65ste jaar vissend gehaald. De andere 8 haakten af en gingen iets anders doen.

Gerrit Zwemstra en zijn vrouw, samen repareren (boeten) ze de netten

Op de schokker van Jan Sepers. De foto is genomen in de zomer van 1941 aan de Millingerwaard.
In de herft viste Jan 's nachts midden in de Waal aan de Klompenwaard tegenover de boerderij De Millingerwaard. De foto is gemaakt vanaf de plecht naar achteren met zicht op het werkdek van de schokker. De vrouw rechts is Koosje, de vrouw van Jan, achter haar staat Jan en links staat Bartje, de zus van Jan.

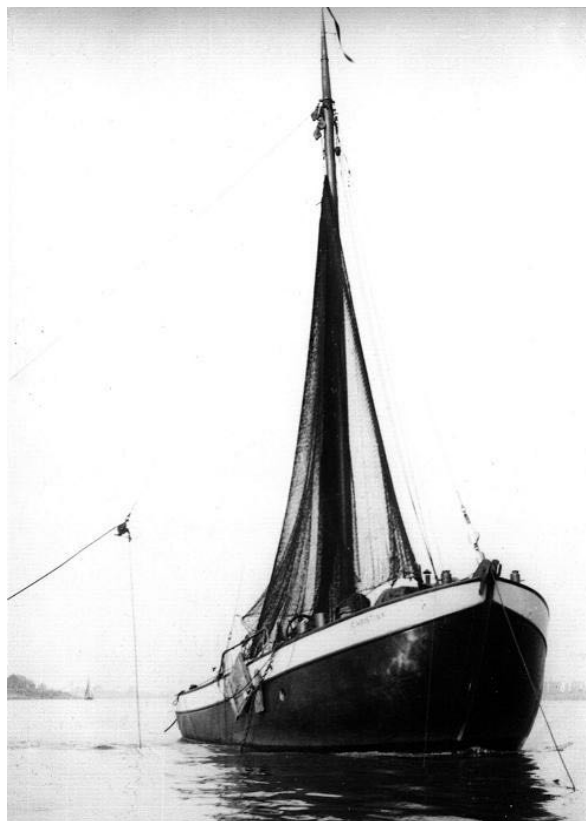
Geboren en getogen op de schokker.
De schrijver van dit artikeltje (Gijs Sepers) stapte 65 jaar geleden op de Jacoba op het werkdek naar achteren.

Op de foto Jan Sepers 1956.
Jan Sepers was geboren in 1903 en stierf in 1996. Nadat hij gestopt was met vissen in 1955 ging hij op een baggermolen werken in Duitsland.

Die baggermolen heette: 'Prins Bernhard' en was van de firma Van Hasselt. Die firma had zijn kantoor in Gendt.

Jan Sepers had vanaf 1915 tot 1918 gevist met zijn vader. Vanaf 1919 tot 1923 met Dirk Udo Teunisz. Vanaf 1924 tot 1931 zelfstandig op een schokker van zijn vader met verschillende deelnemers. In 1932 liet zijn vader een stalen schokker voor hem maken en daar viste hij alleen op, maar had zijn vrouw ook aan boord. Hij heeft gevist bij Erlecom, Kekerdom, Gendt, Doornenburg, Millingen, Boppard, Welmich, Koblenz en in de oorlog in Heerwaarden op de Waal

De Christina van Willem van Son. (1951)
De schokker ligt hier te vissen aan de Millingerwaard. Hij heeft een uitgesloten kuil in de mast.

De schokker de 'Goede Gunst' van Jaap Sepers. Hij ligt hier op de kop van de krib bij het Pannerdense veer. Hij heeft een ingesloten kuil in de mast. Daar mocht bij laag water alleen 's nachts gevist worden. Zijn vrouw Bertha staat achter de roef.

Jaap Sepers met zijn kinderen: Jaap en Bartje. Jaap ging in 1952 bij Rijkswaterstaat werken.

In 1955 viste in Hulhuizen alleen nog Gijs Udo, die later na 1959 's zomers naar Millingen ging en in de herfst naar de Pannerdensche Kop . Gijs werd in Rossum geboren. Als jongeman ging hij al mee op de schokker van zijn vader; ze vis-ten in Duitsland bij Koblenz. In 1950 had Gijs de schokker overgenomen van zijn vader. Vijfen-twintig jaar had hij op de Duitse wateren doorge-bracht tot aan de Tweede Wereldoorlog. In 1955 ging Gijs met zijn schokker liggen bij scheepswerf Vahali. Er werd gevestigd op paling, blik, snoek, baars, karper, snoekbaars en degelij-ke. Gijs en zijn vrouw waren goed bevriend met de familie Van Hasselt, de directeur van de scheepswerf.. Wanneer er niet gevestigd mocht of kon worden, werkte Gijs op de scheepswerf. Het kabelsplitsen dat hij aan boord van de schokker had moeten toepassen, kon hij op de werf voort-zetten, maar nu met staalkabels. Na zijn vijfenzes-tigste kreeg Gijs een ligplaats bij de parlevinker van Henny Rooding op de Polder.

Willem van Son viste in Millingen voor het laatst in 1955. Daarna ging hij in Heerewaarden op de wal wonen en viste met de schokker als het water gunstig was tot 1968 op de Maas.

In 1970 visten er in heel Nederland geen schok-kers meer en in Duitsland op de Rijn hier en daar nog een enkele.

In 1981 probeerde Wim Hol in Leeuwen nog een keer met twee ankerkuilers te vissen, maar de scheepvaart was zodanig, dat vissen, waar de meeste drijf paling te vangen zou zijn, niet kon. In 1998 is het vissen met de ankerkuil verboden op de Waal wegens de drukke scheepvaart.

Er is één positief feit te melden: het water van de Rijn is na het dieptepunt in 1970 wat vervuiling

De schokker van Gijs Udo in de Gendtse Polder

betreft, langzaam maar zeker beter geworden.

Een vraag blijft: "Komen de trekvisser, zalm, finten, elften en paling terug"?

Gijs Sepers

Gijs Udo

Samenstelling:
Henk Klaassen

Een kleine honderd jaar geleden....

Als je de kans krijgt iemand te interviewen die nog (bijna) alles weet van een kleine honderd jaar geleden, laat je dat als historische kring natuurlijk niet lopen. Die iemand is Hent Verhoeven, sinds een aantal jaren Bemmelaar. Hij

Hent Verhoeven

wordt binnenkort 97 en hij heeft een groot deel van zijn jeugd en volwassen leven in Hulhuizen en Gendt doorgebracht. Als hij eenmaal op de praatstoel zit, duizelt het van de gegevens die om je oren vliegen.

Hoewel hij zegt, dat zijn korte termijngeheugen niet best is, is er nog niks mis met zijn lange termijngeheugen, net als met zijn oren en ogen. Vooral zijn geheugen voor getallen is opmerkelijk. Hij weet nog precies welk nummer er bij welke persoon hoorde die bij Vahali in dienst was, waar hij zelf meer dan 50 jaar gewerkt heeft. Zelf was hij daar op enig moment nummer 140.

Het is een bijzonder verhaal hoe hij in Hulhuizen terecht kwam, want oorspronkelijk woonde zijn familie aan de overkant van de Waal in de Ooij. Daar werkte zijn vader als voorman bij de steenfabriek van Van Heukelom aldaar. Toen hij zo'n jaar of acht was (rond 1919 dus) droeg steenfabrikant Van Heukelom een bagger-

gat in Erlecom dat hij in eigendom had over aan een Van Hasselt. Deze mijnheer Van Hasselt was een zakenman en de eigenaar van de scheepswerf in Hulhuizen, Vahali. Hij had ook een prachtig huis in Lent, gelegen tussen de spoorbrug en de nog aan te leggen Waalbrug

(die zou namelijk pas in 1936 geopend worden) en dat huis had hij Vahali adjectum genoemd, d.w.z. aan de Waal gelegen. Toen hij eigenaar van de scheepswerf werd, had hij die eigenlijk gewoon De Waal willen noemen, maar die naam

hoorde al bij een werf die bij het Nederlands Duits Stoomgemaal in de Ooij lag en daarom werd het Vahali; hetzelfde, maar dat in het Latijn. Om terug te komen op het baggergat dat hij van Van Heukelom overgenomen had; het was de bedoeling dat dit flinke winst op zou leveren, want er zou veel grint aanwezig zijn en grint gold toentertijd als het 'witte goud'. Van Heukelom wist echter wel beter; hij had het niet voor niets van de hand gedaan. Maar om dit te verdoezelen had hij zijn medewerkers vader Verhoeven en Kobus Swinkels, een stropersmaatje van Verhoeven, de opdracht gegeven om telkens wanneer dat maar enigszins kon, om dan bij het opgebaggerde materiaal grint toe te voegen. Zodra het personeel even rust nam om bijvoorbeeld te schaften, kwamen Verhoeven en Swinkels met hun broekzakken en jaszakken vol grint stiekem die ter plekke legen. Na korte tijd bleek toch dat de hoeveelheid grint die naar boven kwam minimaal was. Van Hasselt voelde zich bedrogen en deed Van Heukelom een proces aan, want Van Heukelom had er een flink bedrag voor ontvangen. Hent weet nog goed dat eerst de nog te bakken stenen allemaal in de open lucht te drogen lagen en bij iedere regenbui met rietmatten afgedekt moesten worden, maar dat later Van Heukelom blijkbaar geld genoeg had om daarboven met pannen gedekte afdakjes te laten maken. Van Heukelom verloor in ieder geval het proces en moest Van Hasselt voor het verlies compenseren.

Daarna kwamen Verhoeven en Swinkels aan de overkant van de Waal voor Van Hasselt te werken. Wat daarvan de reden was, is niet helemaal

duidelijk. Het kan best zijn dat het de steenfabriek van Van Heukelom na het verloren proces niet meer zo goed ging; een andere mogelijkheid is dat zij bij de rechtbank een voor Van Hasselt gunstige getuigenis hebben afgelegd, waardoor zij zich bij hun

voormalige werkgever onmogelijk maakten en Van Hasselt hen daarvoor een nieuwe job aanbood.

Dus vader Verhoeven werd magazijnmeester bij de scheepswerf Vahali. Hij woonde met zijn ge-

Vahali aan het begin van de vorige eeuw. Rechtsachter De Munnikhof. Links de voormalige woning, later magazijn. Midden schaftlokaal/kleedruimte en het witte gebouwtje is het kantoor geweest.

zin in het begin in de voormalige pastorie op dat terrein. Hent was de oudste van de kinderen. Het zouden er in totaal elf worden, want hij kreeg uiteindelijk vijf broers en vijf zussen. Met recht een goed katholiek gezin. Nu zijn er al acht van de kinderen overleden. Van de kerk die ooit in de buurt van de pastorie stond, was toen al niets meer over, die was al door de Waal verzwolgen, maar Hent kan zich nog wel herinneren dat er nog wel een kerkhof lag en dat er vlakbij het huis nog een kruis als grafsteen stond van een zekere mevr. Pruijm of Pruijn. Er stond toen nog wel een kapelletje. Toen dat kapelletje geruimd werd, omdat de scheepswerf wilde uitbreiden, heeft het kerkbestuur nog 25.000 gulden daarvoor gekregen. Er moest in de loop der tijd meer dan alleen de

Rechts het kapelletje bij Scheepswerf Vahali. Deze foto werd genomen in februari 1940.

kapel plaatsmaken voor de uitbreiding. Ook hun eigen woonhuis, de pastorie, ging tegen de vlakte en daarom verhuisde het gezin naar de timmerwerkplaats op het terrein en ook die moest na een tijd weer weg. Toen hebben ze zelfs na de 1e Wereldoorlog nog een tijd op een cementen schip gewoond. Schepen werden na die oorlog een tijd lang van cement gebouwd, omdat ijzer en staal vanwege de wederopbouw schaars waren. Uiteindelijk gingen ze aan de overkant van de dijk in het café van Kuipers en zijn zoon Wim wonen. Dat waren venters en parlevinkers, die hun brood o.a. verdienden met het bevoorraden van schepen met hun kleine roeiboort. Jaren later deed dat de fam. Rooding. Die Willem Rooding had op een gegeven moment in plaats van de roeiboort een motorbootje gekocht. Daarmee is hij een keer overvaren, maar hij heeft gelukkig het

levend ervan af gebracht. Tenslotte werd er bij Vahali een huis voor het gezin Verhoeven gebouwd en dat had, voor die tijd heel bijzonder, stromend water binnen. Dat kwam door de Sihi pomp buiten, die druk op de kraan binnen gaf. Maar er was als vanouds ook nog een gewone pomp buiten. Het toilet was een houten plee, met een ton eronder, die vaak gelegegd moest worden. De verlichting ging op petroleum. De bakkerij van Roelofs, waar je van alles los kon kopen, zoals koffie en suiker, had ook petroleum. Dus de bakkersvrouw kon petroleum tappen en even later je een brood in handen geven. Vlakbij woonde Piet Cox, de smid, die werk voor de scheepswerf, maar ook voor de steenfabriek deed, zoals het ijzerwerk aan de steenvormen. Daarnaast besloeg hij ook nog de paarden voor de boeren. Een bezig baasje, maar ook de rest van de burens had een druk bestaan, want daar was nog de veerbaas Hent Cornelissen (de voorvader van de Cornelissens van de huidige camping). Bij veerhuis Concordia voeren de stoomboten naar Rotterdam en terug. Verder was er het logement van Lambert Rensen, waar ook de leraar van Hent, meester Van Raaij in de kost was.

School

Want Hent was meteen in de 4^e klas van de jongensschool in de Leemstraat, nu Dorpstraat in Gendt bij deze meester terecht gekomen. Van Raaij speelde viool en af en toe moest Hent die viool voor hem mee naar school nemen, maar hij weet niet meer of er ook echt bij de muziekles op gespeeld werd, maar dat zal ongetwijfeld het geval zijn geweest. Desgevraagd weet hij

Bruiloft in 1926 voor café De Boomgaard van Lambert Rensen. Het struikgewas achter het gezelschap is een ereboog. Zijn nogal gezette dochter Maria, trouwde toen met Harrie Peters, die er herbergier werd. Maria overleed kort na de geboorte van hun enige zoon.

nog zo een aantal namen van de overige docenten op te noemen. De eerste klas hoorde bij de enige vrouw in het gezelschap, juffrouw van Hoof(t). In de tweede of derde klas zwaaide meester Wegman de scepter, die ook wel 'Kuch' werd genoemd. Waarom is nog de vraag. Die woonde in de Doornenburgsestraat. De vijfde klas was van meester Zeegers uit Heesch en de zesde en laatste klas was van hoofdonderwijzer meester Koster. Deze meester Koster had ook een akte Frans en Duits, maar in de zesde klas heeft Hent net als alle anderen alleen Duits erbij gehad. Dat was waarschijnlijk tijdens de 1^e Wereldoorlogjaren gewoon geworden en ging dus ook daarna nog een tijdlang door. In zijn klas op de verder katholieke jongensschool zat ook een protestantse jongen, David Stapel, zoon van een wegwerker en dus niet van de bekende politiemans Carel Stapel, de agent die in het oude gemeentehuis aan de Markt woonde, en zelfs, heel wonderlijk, een protestants meisje, Marietje van Leuven, waarvan de vader het garagebedrijf tegenover school had (nu van Sambeek). Die hoefde dus niet ver naar huis te lopen. Dat was voor de rest van de schoolkinderen vaak wel anders. Hent deed er een half uur over en dat viermaal per dag, want tussen de middag gingen de kinderen naar huis voor het eten. Om 13.30 uur begon de schoolmiddag weer en 's ochtends moest je al om 7.45 uur bij de H. Mis aanwezig zijn.

Het centrum van Gendt vlak voor de 2e Wereldoorlog, met rechtsonder café Schaars (nu De Klok)

Maar lopen was je gewend. Als je naar Nijmegen moest en geen paard en wagen had, dan liep je. Op school had je al een inktpot, die in de bank zelf zat en er waren kroontjespennen, maar daarnaast had iedereen ook nog een ouderwetse griffel en een lei en een sponsje om de boel weer uit te wissen. Als kind liep je vaak op blote voeten, wat je nu nog in derdewereldlanden ziet, en an-

ders had je klompen met een riempje. Hier in de buurt droegen de mensen ook de hoge klompen zonder riempje. De schoolmeester had iets bijzonders, namelijk slobkousen over de schoenen en een oom van Hent die bij de politie was, had iets heel opmerkelijks, schoenen met lakneuzen, die hij behandelde met olie, opdat ze nog meer glommen. De jongens zelf droegen kniekousen en een korte broek of een plusfour, die ook wel drollenvanger genoemd werd. Nolleke Leenders van Huis te Gendt droeg zelfs een fluwelen broek, maar hij was dan ook de zoon van een heerboer.

Meester Koster, de hoofdonderwijzer, woonde naast de jongensschool en iets verder woonde ook de timmerman Hent Niënhaus, misschien de voorganger van het huidige aannemersbedrijf. In de buurt van school waren er een aantal winkels en zelfstandigen. Zo had je de ijzerwinkel/smederij van mevr. Mathijssen en een zadelmakerij achter de bakkerij van Karel van Driel, die later zijn zadelmakersbedrijf verplaatste naar de achterkant van de bazaar van Van Driel (dus achter Warenhuis van Driel oftewel Catootje). De meeste mensen zullen zich nog wel herinneren dat op de hoek van de Markt en de Torenlaan de timmerfabriek van De Kroon stond, maar weinigen weten dat het daarvoor een Boerenleenbank was en zelfs de dokterspost van dokter

Burg. Die dokter had nog geen auto, maar een koets als hij ver weg op ziekenbezoek moest en de koetsier was Willem Schippers van het Molenveld. Naast café Schaars (nu De Klok) woonde eerst ook de voorganger van dokter Burg, dokter Coenders. Ome Hè woonde bij Schaars op de hoek en de schilder Rouw daarnaast, op de Markt en je had er ook verenigingsgebouw Providentia (waar nu de fysiotherapie zit). Verder woonden er drie onderwijzeressen in een huis aan de Markt: juffrouw V.d. Logt, Waalwijk en Van Dijk. Bij Providentia heeft Hent nog de oefeningen voor zijn dienstdtijd gedaan. Vroeger had je de keus om 5½ maand in een kazerne de militaire opleiding uit te zitten of in een jaar een opleiding

in eigen dorp te volgen. Dan kwam er daarvoor een sergeant uit Arnhem en hoefde je maar 6 weken van huis in dienst. Laat zich raden waarvoor gekozen werd.

Verderop in de Leemstraat was er de fietsenwinkel c.q. fietsenmakerij van Gert Peters, waar nu Klarenbeek zit. Die Gert werd ook wel 'den En-

gel' genoemd. Of dat was omdat hij zo mooi kon vertellen, weet hij niet, maar wel dat hij alles voor elkaar kreeg. Als hij bijvoorbeeld een voetbalwedstrijd in de stad wilde bezoeken en geen kaartje had, dan vertelde hij dat hij verslaggever voor de Nieuwe Rotterdamse Courant was en dan kwam hij gratis binnen. Het is niet verwonderlijk, dat er nooit een zin van in de krant kwam. Bijnamen waren trouwens in Gendt heel gewoon. Er waren enkele broers Janssen en de ene heette Hent van Miet, de andere Jaje Seunter en de derde Pùtje (geen idee waar dat op sloeg). Die laatste bijnaam had overigens ook een Ederveen uit de Langstraat. Net naast de jongensschool woonden nog Hent Niënhaus en Melchers en naast Boerstal meester Smolders en De Graaf.

Toen Hent op 1 april 1923 12 jaar werd, was dat meteen het einde van de schooltijd. Hij kwam in dienst bij Vahali als een soort jongste bediende en manusje van alles.

Factotum noemt hij het zelf nadat hij na een tijdje op dat woord is gekomen. Hij deed de postbezorging voor de werf en daarvoor moest hij op en neer naar Gendt want pas later kwam er een brievenbus bij de bakkerij van Willem Roelofs in Hulhuizen. Verder zorgde hij waarschijnlijk voor koffie en thee. De arbeider Dorus Rutjes is hem van dit begin bijgebleven. In zijn ogen toen al een stokoude man. In die tijd hadden de oude mensen meestal niet veel onderwijs gehad, maar Dorus las toch af en toe de krant tijdens schafttijd. Alleen was er iets vreemds mee. Toen hij een keer de krant op de kop las, vroegen ze hem of er nog iets nieuws in stond. Dorus meldde ter plekke dat er een baggermolen was ondersteboven gevallen

's Zaterdags moest Hent naar de Mesdagstraat in Nijmegen, want daar volgde hij een cursus boekhouden. Pas op zijn 14^e verjaardag kreeg hij echt loon, want pas met je 14^e mocht je betaald werken en dat was toen het grandioze bedrag van 0,60 cent per week. Al jaren spaarde hij voor een Waterman vulpen, die het geweldige bedrag van f 12,- kostte. De grote communie hielp daar wel bij, want dan kreeg je een doosje met pepermuntjes. Met dat doosje ging je de hele buurt langs en in ruil voor een pepermuntje kreeg je

dan zo hier en daar wat geld terug, zoals een dubbeltje (heel wat), een stuiver of een boenks, d.w.z. 2,5 cent. Maar de boekhoudcursus resulteerde uiteindelijk in een beter betaalde baan als boekhouder ofwel procuratiehouder bij Vahali. Zijn vader heeft als magazijnmeester daar nog tot zijn tachtigste gewerkt, tot hij ziek werd en overleed, want toen was er nog geen pensioen. De rest van de broers kwam uiteindelijk ook direct of indirect voor Vahali te werken, want een paar broers werkten bij Toon Willemsen, die

Links in het gebouw de kleed- en wasruimte met erboven de kantine en rechts het kantoorgedeelte.

weer het timmerwerk voor de schepen verzorgde. Zusje Lies

diende bij baggeraar Van Hasselt, maar Ko zocht het verderop in Nijmegen bij een bakker in de Grotestraat en Ann trouwde met Wim Leenders van Huis te Gendt en kwam aan de Onderlangs bij de Dries te wonen. Aan de Onderlangs woonden verder nog de familie Wegh, Berntje Salemink, Van Haaren, de wegwerker Nissen, de kapper Degen, waar Toon Braam in de leer was, mevr. Boekhorst en mijnheer Koenders.

Hent korfbalde in zijn jeugd en daarna is hij een van de oprichters van De Bataven in Gendt geworden. Daarvoor is hij vorig jaar bij het 75-jarige jubileum van de voetbalclub nog in het zonnetje gezet. Hent is tot zijn pensioen in 1976 op de werf gebleven met een kleine onderbreking tijdens de Tweede Wereldoorlog. De werf was overigens rond 1970 overgenomen door Bodewes, onderdeel van de Duitse firma Stinus, omdat de Duitsers dichtbij een werf wilde hebben waar de eigen schepen meteen gerepareerd konden worden. Hij was inmiddels in 1942 getrouwd met Anna Milder, niet wetende hoe lang de oorlog nog zou duren en ze hadden een kamer met slaapkamer boven gekregen in het dubbele woonhuis in de buurt van de werf (waar nu Mat-

thijssen woont). Zij hadden protestantse burens, de familie Schippers. Een jaar later kregen ze gezinsuitbreiding met dochtertje Ans. Als de oorlogshandelingen dichterbij kwamen, vertrokken ze nu eens naar de schoonfamilie in Gendt, dat was Dorus Milder, bijgenaamd De Sok, in de Dijkstraat en dan kwam de schoonfamilie weer naar Hulhuizen, naar gelang men dacht het veiligst te zijn. Hij kan zich nog herinneren dat zijn gezin en schoonfamilie een keer in de kluis van de bankwerkerij van Vahali hun toevlucht gezocht hebben. In de oorlogstijd werd er druk gehandeld. De Duitsers hadden gebrek aan eten; hier was een brandstoftekort. Dan kwamen zakenrelaties uit het verleden goed van pas. Directeur Panschel van de Duitse firma Haniël, ook bijgenaamd De Knoest omdat hij nogal eigenaardig liep, misschien omdat hij mank was, stuurde af en toe een schip vol kolen. Als die uitgeladen waren en heel de omgeving voorzien, ging de boot met eieren, boter en spek weer retour. Zo was er in Gendt en Hulhuizen geen gebrek. Uiteindelijk werd het in de Betuwe toch te

paste woning betrok waar hij nog de 100 hoopt te halen.

Yvonne de Boer

gevaarlijk en moest iedereen vertrekken.

Met paard en

een lange kar en daarachter een touw met kinderwagen en kind vertrokken ze. Het is hem opgevallen dat hier het hele

leven door de oorlog overhoop lag, terwijl ze nauwelijks in Pannerden aangekomen, zagen dat daar gewoon de post bezorgd werd. Over de oorlog zijn veel verhalen te vertellen, maar dat is natuurlijk al vaker in Ganita Mare aan de orde geweest. Dus in dit verband maar eens niet. Na de evacuatie keerden ze terug in Hulhuizen en bleek hun naaste buurman Alex Pauwels naar elders verhuisd te zijn, waardoor zij de ruimte kregen. Daar is Hent dus blijven wonen tot zijn pensionering, waarna hij in Bemmelen een aange-

De voetbalploeg van RKVV Excelsior, opgericht in 1932, met rechts- onder H. ent Verhoeven en linksonder zijn broer Gert. Later werd dat De Bataven

Stamboom – Verre Verwanten

In de vorige Ganita mare hebben wij het al over het programma **Verre Verwanten** gehad. Ik hoop dat u het ook gezien heeft: wij hebben een bekende Nederlander die afstamt van een Gendtse familie en wel de **familie v. Driel**. Zijn naam **Joris Linssen**.

Joris is geboren in Nijmegen op 28 januari 1966 als zoon van **Beatrix Cecilia Josepha van Driel (Trix)**.

Joris is behalve tv-maker en presentator ook artiest en tekstschrijver.

Hij zingt in een band, Caramba, waarmee hij theatroptredens doet en cd's uitbrengt.

Van 1991 tot 2003 trad Joris op als zijn alter ego, Ome Cor, een smartlappenkoning die uitgroeide tot theaterfenomeen. Na enkele grote shows op Lowlands, toerde Joris in 2001 en 2002 langs de grote zalen van de Nederlandse schouwburgen met een eigen showrevue van 35 man. Joris studeerde geschiedenis in Utrecht en was tijdens zijn studententijd de frontman van The Vendettas, een gitaarband die speelde in zalen als Paradiso, Melkweg en Vredenburg.

Bij de NCRV werkt Joris sinds 1994, eerst als redacteur bij Rondom 10, Jos op 1, De Rijdende Rechter en Man Bijt Hond.

Als regisseur maakte hij de docusoaps *De mensen van de thuiszorg* en *De mensen van de uitvaart*. Tussen 2001 en 2006 presenteerde hij **Taxi** en sinds 2005 **Hello Goodbye**. Tussendoor presenteert hij ook **Brok in de keel**. Vanaf november 2007 is hij te zien in een nieuw programma **Joris Pakket Service** en in 2008 is Joris ook een van de deelnemers aan **Wie is.... de Mol?**

Nu terugkomend op zijn **stamboom**:

In het programma **Verre Verwanten** werd de stamboom behandeld van zijn moederskant, de **familie van Driel**.

Zijn grootvader was **Franciscus Wilhelmus van Driel** geboren op 29 februari 1896 te Gendt, gehuwd met Geertruida Johanna Verhoeven, geboren 20 augustus 1898 te Millingen.

Zijn grootvader was de eigenaar van het **warenhuis van Driel**. Het warenhuis was in die tijd iets bijzonders: complete meubilering, verlichtingsartikelen, zadelmakerij, stoffeerderij, touwhandel, vloerbedekking, bazar, fotohandel; gebouwd in 1926 en aangebouwd in 1936/1939

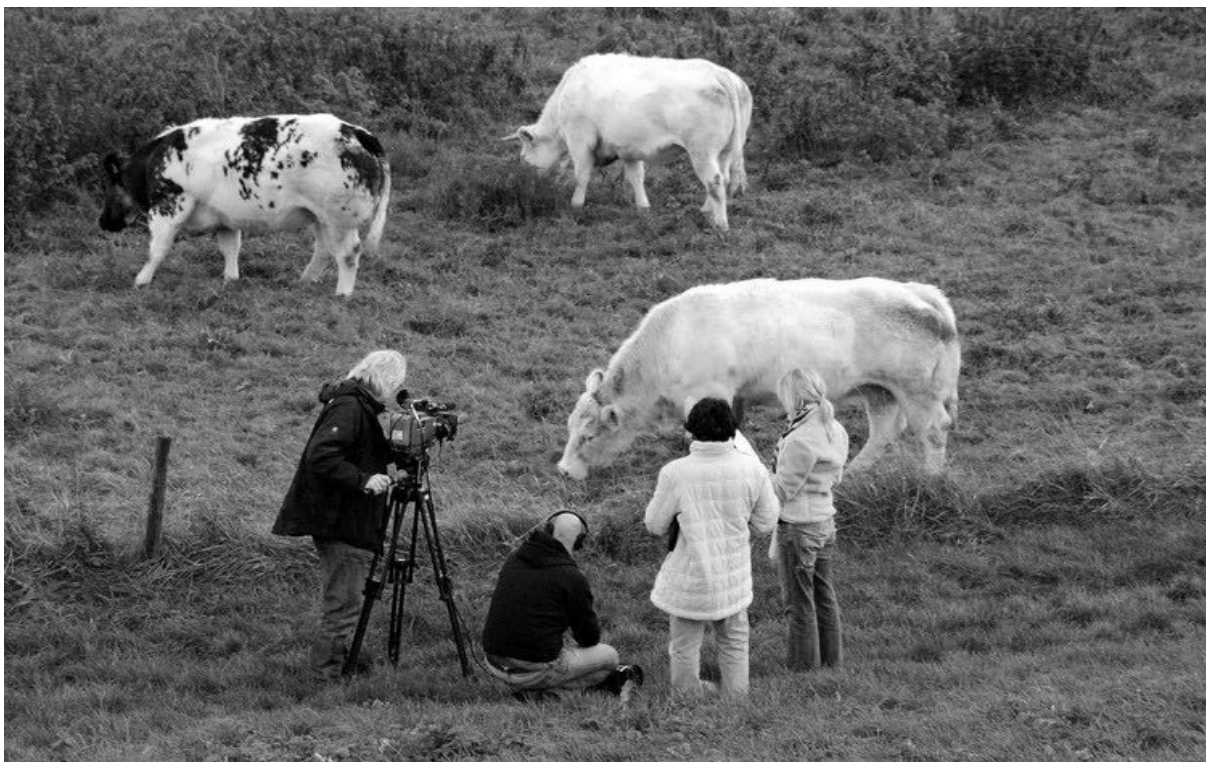
*Het is ontworpen door twee **Huissense** architecten, **Levels en Berendsen**.*

Tot onze spijt staat het niet op de monumentenlijst.

*Rechtsboven de **grootvader**, **Franciscus Wilhelmus van Driel**.*

*Zittend: **overgrootvader** **Franciscus Carolus van Driel** en zijn vrouw **Elisabeth Adriana Koenders**.*

(foto Sjaak Veldkamp)
Rechts de presentatrice **Margreet Beetsma**

Sjaak Veldkamp heeft bij toeval in de Polder een filmploeg gefotografeerd, niet wetende dat dit voor het programma **Verre Verwanten** was.

Terug naar de stamboom:

De **overgrootvader** van **Joris** is **Franciscus Carolus van Driel**, geboren 29 september 1861 en gehuwd met Elisabeth Adriana Koenders, geboren 20 juni 1856 te Doornenburg. Frans Carel was **slager**.

In het filmpje over Gendt werd ook gesproken over dit beroep “**slager**” en over hoe het vlees werd gekeurd. Na de vastentijd liep men een rondje door de straten om de beste koe aan de klanten te tonen.

Margreet Beetsma presenteerde in het programma **Verre Verwanten** de filmpjes

Terug naar de stamboom van Joris:

De **betovergrootvader** van **Joris** was **Franciscus Carolus van Driel**, gedoopt op 10 november 1814 te Hulhuizen en gehuwd met **Christina Cecilia van der Meulen**, geboren op 20 juni 1821 te Nijmegen. Zijn beroep was ook slager.

Nu ging men in het programma **naar de ouders** van **Christina Cecilia van der Meulen** en wel de vader: **Adrianus van der Meulen**, geboren 18 augustus 1791 te Gouda. Dit was voor Joris ook even heel verwarrend. Wie zijn nu mijn voorouders?

De presentator **Jan Douwe Kroeske** had daar- even geen antwoord op.

Want in het programma gaat het om een beroep of iets bekends. **Adrianus van der Meulen**, geboren in Gouda was een **loods- en bakenmeester op de scheepvaart tussen Rotterdam en Nijmegen**.

In Nijmegen heeft hij waarschijnlijk zijn echtgenote **Jacoba van Loo** ontmoet en haar gehuwd.

De **fam. Van der Meulen** heeft zich later ook in Gendt gevestigd.

Misschien denk u die naam Van der Meulen zegt mij wel wat. Inderdaad, wij hebben in de gemeente Gendt een **burgemeester** gehad en dat was een **achterkleinkind van die Adrianus van der Meulen**. Kunt u het nog volgen?

Vorig jaar heeft **Willem Rasing** nog een lezing gegeven over stambomen en daarin kwam al naar voren dat we eigenlijk in Nederland allemaal familie van elkaar zijn.

Wat is de wereld dan toch klein.

(In het programma ging men terug naar de verste voorouder van de fam. Van der Meulen en dat was **Ariën van der Meulen**, geboren in 1675 en hij was beurtschipper van Den Haag op Grave.

Wij gaan verder met de **fam. Van Driel**.)

De stamboom gaat nog verder. Wij waren gebleven bij zijn betovergrootvader **Franciscus Carolus van Driel**. Diens vader heette **Joannes van Driel (oudvader)**, geboren in Pannerden en gedoopt in Hulhuizen op 17 juli 1776 en gehuwd met **Jacoba Wegh**, geboren in Gendt en gedoopt in Hulhuizen op 14 maart 1779.

De ouders van **Joannes van Driel** waren **Jan van Driel (oudgrootvader)** en gehuwd met **Hendrica van Rossum**.

De gegevens in ons bestand gaan dus 7 generaties terug.

Kwartierstaat van Joris Linssen:

Generatie 1

1. **Joris Linssen** , 28-01-1966 Nijmegen

Generatie 2

Moeder

3. **Beatrix Cecilia Josepha van Driel**

Generatie 3

Grootouders

6. **Franciscus Wilhelmus van Driel**,
29-02-1896 Gendt
7. **Geertruida Johanna Verhoeven**,
20-08-1898 Millingen

Generatie 4

Overgrootouders

12. **Franciscus Carolus van Driel**,
29-09-1861 Gendt
13. **Elisabeth Adriana Koenders**,
20-06-1856 Doornenburg

Generatie 5

Betovergrootouders

24. **Franciscus Carolus van Driel**,
11-1814 Doornenburg-Pannerden
25. **Christina Cecilia van der Meulen**,
20-06-1821 Nijmegen

Generatie 6

Oudouders

48. **Joannes van Driel**,
17-07-1776 Pannerden
49. **Jacoba Wegh**,
14-03-1779 Gendt

Generatie 7

Oudgrootouders

96. **Jan van Driel**,
? ?
97. **Henrica van Rossum**
03-04-1753 Pannerden

Genealogie en Bidprentjes

Wij hebben in ons bestand dus 7 generaties van de fam. V. Driel. Gegevens komen uit de archieven van de Nederlandse Hervormde Gemeente, Rooms-Katholieke Parochie van Hulhuizen en Gendt en de Gemeente Gendt. Er is geen onderzoek verricht. Buiten deze gegevens hebben wij ook een archief met **bidprentjes**. Op dit moment zijn wij een inventarisatie aan het maken. Volgens schatting hebben wij enkele duizenden bidprentjes.

Bidprentje: Generatie 4

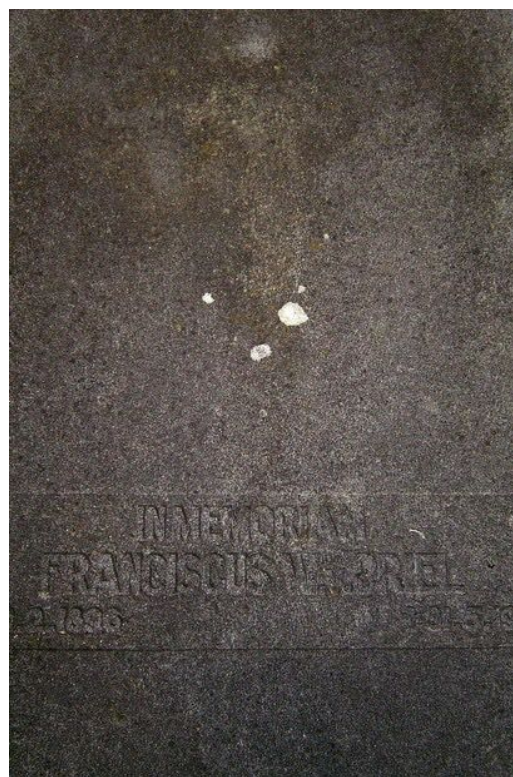

Overgrootvader van Joris met zijn vrouw

Kerkhof achter de Martinuskerk

Willem Rasing heeft voordat het oude kerkhof achter de Martinuskerk werd geruimd, foto's gemaakt van de graven.

Grafsteen van Franciscus van Driel,
geboren: 29-2-1896, overleden: 31-5-1967

Vind uw voorouders!

Bent u ook benieuwd wie u voorouders zijn? Wij kunnen u misschien helpen met de gegevens uit ons bestand om een begin te maken. Op dit moment hebben wij ruim 40.000 personen in het bestand; rond de 5.000 verschillende namen. Wij zijn nog dagelijks gegevens aan het verwerken.

Verder hebben wij in onze archieven :

duizenden bidprentjes en foto's.
(Heeft u nog oude bidprentjes of foto's, gooi ze niet weg; breng ze naar ons).

Kom eens langs op maandagavond of woensdagochtend; de koffie is klaar.
U bent van harte welkom.

Mia Gerrits-Bouwman

Annie van de Poelwijk

Iedereen kent wel familieverhalen over hoe het in de oorlog in Gendt was. Hoe het hier vrij rustig was in het begin en naarmate de oorlog vorderde steeds spannender werd, met als hoogte- of eigenlijk meer als dieptepunt voor veel families de gedwongen evacuatie naar veiliger gebieden boven de Rijn. De thuiskomst, waarbij veel bezittingen verloren of beschadigd waren, was tweeslachtig. Vaak was men diepbedroefd over alles wat er niet meer was en aan de andere kant blij, dat het gewone leven zijn gang weer kon gaan.

Laatst hebben we nog een bijzonder verhaal gepubliceerd over de oorlogsbelevissen van een joodse jongen, Cohen, die met zijn familie in Gendt ondergedoken zat en waarvan de vader, een arts, zelfs het plaatselijke verzet assisteerde.

Kort geleden werden we attent gemaakt op een mevrouw Harens, die als Rotterdams meisje een groot deel van de oorlogsjaren op de Poelwijk van de familie Breunissen heeft doorgebracht; bij de ouderen misschien beter bekend als Annie Tombroek of Annie van de Poelwijk. Zij kon van weer een andere kant wat licht werpen op die Tweede Wereldoorlog, die bij zoveel mensen zo diepe wonden heeft geslagen. Als vreemde en buitenstaander in

Gendt, kon ze, omdat ze niet-joods was, gewoon aan het dorpsleven deelnemen en vertellen hoe zij dat toen ervaren heeft. Voor haar was het wel een bijzondere situatie, omdat zij haar ouders en verdere familie niet om haar heen had. Ook voor haar is het, mede daardoor, een ingrijpende gebeurtenis geweest, waar ze

naar eigen zeggen, eigenlijk niet veel herinneringen meer aan heeft, hoewel die gاندeweg een gesprek met haar toch wel boven kwamen.

Haar Gendtse verblijf begon toen haar ouderlijk huis in Rotterdam in het begin van de oorlog gebombardeerd was. Door de hongersnood aldaar werd voor de kinderen via Kinderuitzending een plaats in een gezin elders gezocht, totdat de

situatie in Rotterdam verbeterd was. Annie en haar oudste zus Riet kwamen bij de familie Breunissen op de Poelwijk terecht, bestaande uit

Huis Poelwijk en de Poelwijktoren zoals die er uitzagen toen Annie er kwam te wonen

2 ongehuwde broers, Kees en Wim, en twee ongehuwde zusters Janna en Jacoba. Janna, de oudste, was degene die het huishouden bestierde en waar de kinderen vooral mee te maken hadden. Het werd al gauw tante Janna en Jacoba en oom Wim en Kees voor hen. Ze hadden het daar goed en na zes weken gingen ze weer naar huis in de hoop dat het daar weer veilig was en omdat zowel ouders als kinderen weer naar elkaar verlangden. De hoop was echter van korte duur. Hun huis zou daarna nog tweemaal getroffen worden, maar dat werd niet afgewacht. De kinderen vertrokken weer uit Rotterdam. Haar drie broers kwamen in Uithuizermeeden in Groningen terecht en Annie ging weer, ditmaal met haar

Tante Co

jongste zus Nelly, naar het voor haar bekende tehuis, de familie Breunissen. Zij was toen 9 jaar en ze werd weer liefdevol opgevangen. Het leven was daar nog goed. De familie Breunissen had veel land en kende geen gebrek aan eten. Zij behoorden eigenlijk tot de elite in Gendt. Er was een grote boomgaard met pruimen en kersen die tot aan de Nijmeegsestraat liep, waar de dokter woonde. Deze dokter was een kennis van de familie, ze behoorden immers allebei tot de notabelen in Gendt en als de dokter op bezoek kwam, bleef hij ook heel vaak mee eten. De familie Breunissen had een knecht in dienst, Jan de Haan, die met zijn familie in de buurt, in de

Annie Tombroek op haar 14e verjaardag

boomgaard woonde. Jan kreeg later kinderen en daar vond Annie speelkameraadjes want die waren er natuurlijk niet thuis bij de ongehuwde broers en zussen. Als Jan met paard en wagen naar het land ging, mochten ze er bovenop mee. Voor de stadskinderen Nelly en Annie was dat een bijzonder uitje. Ze werden al gauw een onderdeel van het normale dorpsleven. Ze gingen net als de andere kinderen naar school, maar omdat

de familie Breunissen en zij protestant waren, gingen zij in Gendt naar de christelijke school. Dat bleven ze doen tot bijna het eind van de oorlog. Annie is zelfs nog enige tijd met Nelly met de bus op school naar Bemmelen gegaan. Hun verdere sociale leven speelde zich vooral rond de Poelwijk af, zodat ze niet heel veel mensen van Gendt zelf kenden, behalve haar vriendinnen van school, Zus Willemsen, Miep v.d. Heijden en Hulsebos van de garage in de Nijmeegsestraat en natuurlijk meester Hietkamp, die later richting

Tegen het eind van de oorlog was het in Gendt ook niet meer veilig. De gevechten tussen Arnhem en Nijmegen verplaatsten zich ook naar dit gebied en iedereen moest weg. De Poelwijk werd gevorderd door de Duitsers, want dit had met zijn toren een prachtig uitkijkpunt. De familie Breunissen maakte zich klaar om te vertrekken met hun hond, een grote St. Bernhard,

maar die rende terug en werd daarom door de Duitsers doodgeschoten. Want voor honden was geen plaats bij de evacuatie. Een trauma voor de kinderen. Tante

Janna was op dat moment in Beuningen, dus die kon pas na de bevrijding naar huis terug.

Zo gehavend raakte de Poelwijktoren in de oorlog

De Betuwse Bloei, een oogstfeest met Alie Feenstra en Zus Willemsen.

Zwolle verhuisde. De enige gebeurtenis, die haar nog helder voor ogen staat is een soort katholieke processie die in die tijd in Gendt gehouden werd. Als meisje, op weg naar school, keek ze wel even maar ging toen

gauw door. Dat zinde de pater niet, die de optocht leidde en hij sprak haar oom later daarover aan. Het zou wel zo beleefd zijn geweest als ze netjes was blijven staan tot de optocht voorbij was. Haar oom verontschuldigde haar en zei dat zij als protestants meisje daar helemaal geen weet van had gehad. Dat is haar bij gebleven.

In december 1946 was de familie Breunissen weer thuis. De oorlogsschade is duidelijk.

Ze zijn eerst bij de dokter terecht gekomen, die al meer mensen in huis had. De kinderen sliepen in de serre en de grote mensen in één kamer. Alles was geblindeerd. Ze moesten verder maar ze wilden eigenlijk helemaal niet weg uit Gendt. Ze vertrokken over de dijk en kwamen daar ook veel anderen tegen die in dezelfde situatie verkeerden. Daarom gingen ze in de richting van de steenfabriek, De Zandberg. Daar stonden nog de lorries voor het kleivervoer en daar lag een schip op de Waal, waarop ondergedoken mensen zaten die daar veilig en ongemerkt door de Duitsers dachten te zijn. Maar bij aankomst van de familie Breunissen bleken ze net door de Duitsers ontdekt te zijn. Toen dat gebeurde, zag Annie dat er mensen neergeschoten werden, toen die op bevel van de Duitsers het schip over de loopplank verlieten. Een bekende van hen zat met zijn vrouw en zoontje eveneens bij die mensen op het schip en toen hij naar buiten kwam, droeg hij zijn kleine kind op de arm en zei: "Als je mij wilt neerschieten, moet je ook maar meteen mijn kind doden" en dat redde hem het leven. De Duitser die met het geweer in de aanslag stond, liet hem ongemoeid met de woorden: "Nein, ich habe auch ein Sohn". Dat maakte diepe indruk op Annie en zij zal die gebeurtenis nooit meer vergeten.

Uiteindelijk kwamen ze met zijn allen terecht bij de paters in Babberich en daar kregen ze

Rust na de oorlog tijdens de bouw van een schuur op de Poelwijk met Annie en Tante Janna en Cobra

voorlopig eten en onderdak. Ze hadden niet veel mee kunnen nemen aan kleding; alleen wat ze aan hadden. Na een aantal omzwervingen kwamen ze enige tijd daarna terecht in Hummelo en Keppel, waar ze bleven totdat ze weer naar huis mochten.

Na de bevrijding gingen Nelly en Annie weer naar het ouderlijk huis in Rotterdam terug, maar Annie had het zo naar de zin bij de familie Breunissen gehad en was in feite haar ouders en andere broers en zusje zo ontwend, dat zij na korte tijd weer naar Gendt terugkeerde. Tante Janna wilde, toen het leven zijn normale gang weer had, hoewel anders, omdat het personeel

na de oorlog verdwenen was, eerst dat Annie naar de Ulo zou gaan. Annie had zelf heel wat anders in gedachten. Zij had vroeger samen met Bets de Haan bij de nonnen van het klooster wat tekenen en naaien geleerd en zij wilde daar haar beroep van maken en coupeuse worden. Maar dat vond tante Janna weer te min en daarom moest Annie maar in het huis en op het land een handje helpen. Zo werd ze een veredeld

Spelend met de kinderen De Haan, v.l.n.r. Annie, Ria, baby Ineke, Annie Tombroek en Willie

dienstmeisje en verdiende zij als een soort compensatie haar onderdak en zakgeld terug met koeien melken, huishouden doen, hooien, oogsten etc. Best zwaar werk voor een klein meisje/vrouwje van 1,57 cm. Als ontspanning was er de handbalclub met Huub v.d. Heijden, Ma-

Annie, hond Billie van de fam. Breunissen, Annie Tombroek, Ria en Willie de Haan

rietje de Graaf en Gerda. Na enkele jaren begon het ouderlijk huis toch weer te trekken en in 1951 is ze weer naar haar ouders terug gegaan, vooral omdat haar moeder haar zo miste.

Toch kwam ze, ook na haar huwelijk, nog regelmatig met haar kinderen op de Poelwijk terug en bleven ze daar dan logeren en vermaakte

ze zich prima met roeiboten op de plas op het terrein. Haar dochter Janna Jacoba is zelfs naar beide tantes vernoemd. Ze denkt nog altijd met dankbaarheid aan de ooms en tantes Breunissen terug en vind dat die eigenlijk in de boeken over Gendt genoemd zouden moeten worden. Ze waren immers een voor-aanstaande familie, die veel voor Gendt betekend heeft en waaraan Gendt na hun dood het terrein voor ijsbaan, zwembad, voetbalveld en tennisclub te danken heeft.

Ze is nog bij de begrafenis van oom Kees en oom Wim geweest, maar niet die laatste, van tante Janna, omdat die net samenviel met hun verhuizing. Bij testament was bepaald, dat wie niet bij de begrafenis aanwezig was, ook niets kreeg. Maar geld blijft niet en goede herinneringen wel en het was toch een heel fijne tijd.

Yvonne de Boer

Aanwinsten

Van mevr. **Gerda Viergever** uit Bemmelen kregen we een aantal Gendtse foto's

Van **C. van Moerkerk** ontvingen we een oude familiefoto

Henk Louwes schonk ons 4 boeken:

1. de IJssellinie
2. Memoires
3. Het Vendelzwaaien
4. 7 eeuwen rechtspraak Arnhem

H.J. Keizer gaf ons een akte van de Poelwijk en een brief van Ambiorix

Bertus Hoogveld schonk ons veel bidprentjes

Martien Schenkels uit Nijmegen gaf ons een dik boekwerk van zijn hand: Lent, lang vervlogen tijd, in vogelvlucht, deel 1 en 2

Dora Rasing gaf een sigarenkoker, een sigarettenkoker, een aansteker en een aantal bidprentjes

Van **dr. Emile Smit**, de oud-voorzitter van de Historische Kring Huessen, kregen wij een

brief met een foto uit 1926 van een bruiloft in Hulhuizen bij café-logement De Boomgaard van een familielid van hem: Harrie Peters (foto staat in dit nummer)

Van **Jo Leenders** ontvingen we 3 foto's van Dien Burgers uit de Kapelstraat.

De pleister van Coops

In de Gendtse Dorpsstraat zat vroeger café Coops. Herman de eigenaar was een echte

biljart liefhebber en ging altijd met de leden van de biljartclub mee naar de uitwedstrijden. Dat gebeurde toen meestal op de fiets, dan hoefde er niet op een pilsje meer of minder gekeken te worden. Ook die keer toen er in Angeren een wedstrijd biljarten was.

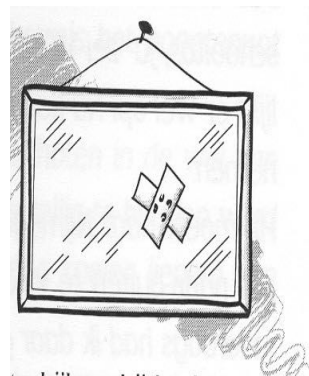
Op de terugweg ging het mis toen Herman een stuurfout maakte en met zijn hoofd over de straat rolde! Met een bebloede kop stond hij 's nachts aan het bed van zijn vrouw, die niet zo blij was: 'weer te veel op' snauwde ze, 'ga een pleister op je kop plakken, je maak zo mijn hele beddengoed vuil!'

Herman slofte naar de badkamer en zocht een pleister, die hij op de wond plakte. De volgende morgen maakte zijn vrouw hem wakker. 'Wat ben je toch een sukkel', zei ze, 'ik heb je vannacht toch gezegd om er een pleister te plakken, moet je nou de lakens eens zien!' Hoofdschuddend liep Coops naar de badkamer en mompelde: 'ik zou toch zweren dat ik een pleister geplakt had.' In de badkamer stond hij even raar te kijken, hij had een pleister geplakt, alleen niet op zijn voorhoofd, maar op de spiegel!

Uit: Gelogen en ongelogen

Een halve eeuw sterke, minder sterke en verzonden verhalen door Jos Peters uit Doornenburg.

Hij gaf ons dit boekje (112 bladzijden) met toestemming om er een verhaaltje van in Ganita mare te plaatsen.

Leden

Wegens **overlijden** hebben wij afscheid moeten nemen van onze lid:

Jan Otemann

Weduwnaar van Annie Janssen

Geboren 1 maart 1928 te Gendt

Op 7 januari 2008 overleden te Gendt

Wij wensen de nabestaanden veel sterkte toe met het hen overkomen verlies

Welkom nieuwe leden

Uit Gendt, tenzij anders vermeld:

W. Rasing

J.H. Rikken

Th. Rensen

M. Rasing-Aarntzen

Ons 500ste lid

Laatst meldden wij, dat we ons 500ste lid zouden verrassen met een cadeautje. Mevr. Hannie Rensen en haar dochter werden door onze voorzitter van een fraai bloemetje voorzien met daarbij een tegoedbon voor ons aanstaande boek.

Inmiddels hebben we al weer **514** leden!

Colofon:

e-mail: historischekringgente@betuwe.net

Redactie Ganita mare:

Yvonne de Boer-Ravestein

Mia Gerrits-Bouwman

Henk Klaassen

Geert Visser

Onze redactie is te bereiken via bovenstaand e-mail adres, maar ook op de in de kolom hiernaast genoemde adressen en telefoonnummers

website

www.historischekringgente.nl

Huisvesting: in 'Villa Ganita'

Nijmeegsestraat 19, 6691 CK Gendt

Betalingen:

Hist.Kring Gende te Gendt

bank 1164 26 705

Drukwerk Ganita Mare: DATADRUk Gendt

Bestuur Historische kring Gende

Voorzitter: **Geert Visser,**
Kard. de Jongstraat 2, 6687 LG Angeren,
tel. 026 325671

Secretaris: **Yvonne de Boer,**
Waterwolf 31, 6681 TH Bommel,
tel. 0481 422400

Penningmeester: **Geert Witjes,**
De Haspel 9, 6691 PP Gendt,
tel. 0481 422851

Foto- en knipselarchief: **Riet Berends-Peters,**
Baron van Gendtlaan 7, 6691 ZH Gendt,
tel. 0481 422471

Genealogie: **Mia Gerrits-Bouwman,**
Steenakker 11, 6691 DM Gendt,
tel. 0481 423543

Archeologie en geografie: **Gerard Janssen,**
Nijverheidsweg 15, 6691 EZ Gendt,
tel. 0481 431324

Presentaties: **Henk Klaassen,**
v.d.Duyn van Maasdamstr. 8, 6691 CT Gendt,
tel. 0481 424253

Religie en restauratie: **Tom Nahon,**
Langstraat 55, 6691 EB Gendt,
tel. 0481 422151

Algemene Zaken: **Harrie Scholten**
Hendrik Braamstraat 2, 6691 ZB Gendt,
tel. 0481-421503

Welkom op de maandagavond vanaf 2000 uur en op de woensdagmorgen vanaf 0930 uur.

Al is het alleen maar voor de koffie

Tijdens vakantie op de witte kat van de burens opgepast
Kat dood gereden. Netjes een SMSje gestuurd naar de vakantiegangers.
SMSje terug met verzoek om poesje te begraven.
Aldus gebeurde. Na vakantie kwam ook de kat weer opdagen.